

รายงานการติดตามและประเมินผล โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen GeoPark)

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๔๓-๒๓๖๗๙๓ www.kkpao.go.th

-ก-

คำนำ

รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น เพื่อต้องการทราบสภาพการท่องเที่ยวของ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ การติดตามและประเมินผลครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลแบบผสม เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ปลายปิด-เปิด ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ นักท่องเที่ยว(แบบสอบถาม) กลุ่มที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยานธรณี ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” ในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เพราะได้รับความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ภาคีเครือข่าย เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินโครงการการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park) ไปสู่อุทยานธรณีโลก (Global Geo park) ในระดับต่อไป คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเกิดประโยชน์แก่ข้าราชการ/พนักงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ที่จะได้นำแนวทางวิธีการ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาต่อยอดพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ควรอนุรักษ์ให้เป็นมรดกโลกต่อไป

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
กรกฎาคม 2564

-ข-

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตามและประเมินผลโครงการ	1
2. วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการ	2
3. ขอบเขตการติดตามและประเมินผลโครงการ	3
4. ประโยชน์ที่ได้รับการติดตามและประเมินผลโครงการ	3
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและสาระสำคัญของโครงการ	5
1. สาระสำคัญของโครงการที่ประเมิน	5
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตาม	5
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล	6
3. แนวคิดและเนื้อหา เอกสารที่เกี่ยวข้อง	15
3.1 ความหมายของอุทยานธรณี	15
3.2 อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก	16
3.3 อุทยานธรณีประเทศไทย	16
3.4 สถานที่และแหล่งเรียนรู้	17
3.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	19
3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	22
3.7 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีการติดตามและประเมินผล	30
1. แนวทางการประเมินผล	30
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
3. เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล	30
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	31
7. การนำเสนอ	32

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (บุคคลทั่วไป, นักท่องเที่ยว)	34
2. ข้อมูลความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อโครงการ (บุคคลทั่วไป, นักท่องเที่ยว)	38
3. ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน มัคคุเทศก์ ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว)	39
4. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	41
5. สภาพการท่องเที่ยว	44
6. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	47
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	49
1. วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	49
2. แนวทางและวิธีการประเมินผล	49
3. สรุปผลการติดตามและประเมินผล	50
4. อภิปรายผล	53
5. ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	
ภาพกิจกรรม	
แบบสอบถาม	
แบบสัมภาษณ์	

-ค-

บทสรุปผู้บริหาร

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen GeoPark) มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น เพื่อต้องการทราบสภาพการท่องเที่ยวของ “อุทยานธรณีขอนแก่น” และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหา อุปสรรค การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากทุกภาคส่วนในการดำเนินโครงการ โดยในการติดตามและประเมินผลได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และ สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานในพื้นที่และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น(อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม รวม 216 คน ได้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการ ได้รับแบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว) จำนวน 95 ชุด และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่า ได้รับสอบถามกลับมา จำนวน 121 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ใช้ในส่วนของนักท่องเที่ยวแจกและเก็บรวบรวม ณ สถานที่อุทยานธรณี ที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาเป็นหมู่คณะ หรือส่วนตัว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งแบบสอบถามในการประเมินครั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือมากที่สุด (5) มาก (4) พอใช้ (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) N แทนจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 2) $\bar{x}$ แทน คะแนนค่าเฉลี่ย 3) S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แบบสัมภาษณ์ จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ณ สถานที่ปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ และลงพื้นที่สัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน ประชาชนทั่วไปในสถานที่ดำเนินโครงการในพื้นที่ (อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

1.กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (แบบสอบถาม)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 95 ราย เป็นหญิง 56 ราย (ร้อยละ 58.95) และเป็นชาย 39 ราย (ร้อยละ 41.05) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี 30 ราย (ร้อยละ 31.58) รองลงมาอายุดำกว่า 20 ปี 24 ราย (ร้อยละ 25.26) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด 39 ราย(ร้อยละ 41.05) รองลงมาระดับประถมศึกษา 18 ราย(ร้อยละ 18.95) อาชีพรับจ้างทั่วไปและนักเรียน/นักศึกษาเท่ากัน 24 ราย(ร้อยละ 25.26) เกษตรกร 22 ราย(ร้อยละ 23.16) ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่น (ร้อยละ 63.16) อยู่ต่างจังหวัด (ร้อยละ 22.11) การเดินทางมารถยนต์ส่วนตัว(ร้อยละ 98.95) ส่วนมากเดินทางไป-กลับภายใน 1 วัน (ร้อยละ 95.79) รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น จากป้ายประชาสัมพันธ์(ร้อยละ 50.53) และจากเพื่อนหรือบุคคลแนะนำ (ร้อยละ 37.89)

1.1.2. ความพึงพอใจข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) ดังนี้

- นักท่องเที่ยว(ร้อยละ 84.40)มีความพึงพอใจอุทยานธรณีขอนแก่น เหมาะสมเป็นอุทยานธรณีโลก
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 77.44) ได้ทราบประวัติ และความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 76.80) มีความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.80) มีแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว หลากหลาย
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.60) มีความพึงพอใจในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ /การบริการของเจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 72.60) มีความพึงพอใจในการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร สารคดี สื่อออนไลน์ และอื่นๆ
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 71.80) มีความพึงพอใจที่พัก และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 71.00) มีความพึงพอใจการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่างๆ

1.2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล(แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น/ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่อุทยาน/ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว)

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 121 เป็นหญิง 78 ราย ชาย 43 ราย อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มีมากที่สุด จำนวน 35 ราย อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 29 ราย อายุุน้อยที่สุดอยู่ในช่วงระหว่าง 21-30 ปี มีจำนวน 12 ราย

ที่อยู่ปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบมีที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น อาศัยอยู่ในตำบลเมืองเก่าพัฒนา มากที่สุด จำนวน 46 ราย อยู่ในตำบลเขาน้อย จำนวน 28 ราย อาศัยอยู่ในเขตตำบลในเมือง จำนวน 25 ราย และไม่ระบุ จำนวน 22 ราย ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 38 ราย รองลงมาจบประถมศึกษา และจบปริญญาตรี จำนวน 28 รายเท่ากัน และระดับ ปวช.น้อยสุด จำนวน 3 ราย

สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบเป็นชาวบ้าน จำนวน 67 ราย เจ้าหน้าที่เทศบาล จำนวน 19 ราย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 ราย ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 11 ราย

กลุ่มอาชีพ พบว่า ผู้ตอบกลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง จำนวน 8 ราย ปลุกผักหวาน จำนวน 5 ราย กลุ่มงานหัตถกรรมพื้นเมือง จำนวน 3 ราย จักสานไม้ไผ่ จำนวน 2 ราย และทำบ่อเกลือ จำนวน 1 ราย

2. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen GeoPark) สรุปได้ว่า

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในวงแคบและไม่ทั่วถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต้องทำหลายช่องทาง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคีเครือข่ายอุทยานธรณี ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์และหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมดำเนินการ เพราะการมีส่วนร่วมนั้น เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชนจนถึงการพัฒนาระดับประเทศที่ต้องใช้มติของภาคประชาชนในการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ในการประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องช่วยกันเพิ่มช่องทางสื่อให้เป็นวงกว้าง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง (ลำไย แสงสว่าง, 2547) ในขณะเดียวกันจะมีความแตกต่าง บทบาทขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และ อินเทอร์เน็ต เป็นการใช้อินเทอร์เน็ต (วิภูธร วรจินดา, 2549)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ คือการจัดทำแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นการประชาสัมพันธ์ในวงแคบ เว็บไซต์ของหน่วยงาน www.kkpao.go.th Line official: KhonKaenGeoPark(@KhonKaenGeoPark) และ Internet เป็นการใช้อินเทอร์เน็ต

2. ด้านการจัดทำมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีการจัดอบรมให้กับคนในชุมชนและนักเรียน ที่มีความสนใจมีจิตอาสา มีความรู้ประวัติความเป็นมาของอุทยานธรณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(ภัทรธิดา ผลงาม, 2549) คนในชุมชนตลอดทั้งเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนั้น เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความตั้งใจในการทำงานของมัคคุเทศก์ที่อาสาทำงานเพื่อชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว โดยไม่มีค่าตอบแทนให้ แต่มัคคุเทศก์จะได้ค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวบางคนเท่านั้น

สรุปได้ว่า คนในชุมชน นักเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นมัคคุเทศก์นั้น เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชน นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความตั้งใจในการทำงาน อาสาทำงานเพื่อชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง ไม่มีค่าตอบแทนให้ บริหารจัดการโดยคนในชุมชน

3. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดสรรงบประมาณ มีการเข้าไปดำเนินการเอง และสนับสนุนงบประมาณให้เงินอุดหนุนไปดำเนินการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีความพร้อมในด้านบริการ (ลำไย แสงสว่าง, 2547) องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีศักยภาพภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาอาชีพให้กับประชาชน การประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผนการท่องเที่ยวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น ควรปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมอุทยานธรณีขอนแก่น การจัดทำของที่ระลึกมีความหลากหลาย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีขอนแก่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรปรับปรุงอุทยานแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การจัดทำของที่ระลึกที่มีความหลากหลาย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สิ่งต่างๆ นับตั้งแต่ สื่อพื้นบ้าน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และการประชาสัมพันธ์ทาง อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมรายได้แก่บุคคลและชุมชน มีการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว และยังมีบทบาทในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี และแผนพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย(วิภูธร วรจินดา, 2549)

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

5. การติดตามและประเมินผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น พื้นที่อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง ยังคงมีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังดำเนินไปในระบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชน และก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบท นับได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาชนบท เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อีกวิธีหนึ่ง โดยการดำเนินการจะต้องมีการติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีขอนแก่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยชาวบ้านคนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและได้รวมกลุ่มหารายได้เข้าชุมชน ตามวิถีชาวบ้าน หน่วยงานในพื้นที่ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลทุกปี องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นปีละ 1 ครั้ง

3. สภาพการท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น จุดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ 5 สายพันธุ์เป็นทั้งกินเนื้อ และกินพืช อุทยานธรณีขอนแก่น มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทัศนที่สวยงาม มีจุดชมวิว แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีประเพณีและวัฒนธรรม มีกลุ่มอาชีพการทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองย้อมสีจากหินภูเขา “ผ้าธรณี” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถนอมอาหาร กลุ่มหัตถกรรม เป็นของคนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีสัญลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สัญลักษณ์คือรูปไดโนเสาร์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ Geo Park ในชุมชนมีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น(นิตยา สาราษฎร์, 2546) เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

.4. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) ควรส่งเสริมพัฒนาการประชาสัมพันธ์อยู่ในวงแคบและทั่วถึง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่ามี **จุดอ่อน** ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง (นิตยา สาราษฎร์,2546) และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อต่างๆ นับตั้งแต่สื่อพื้นฐาน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นการใช้อย่างกว้าง ทั้งรูปแบบการใช้สื่อและเนื้อหาของการประชาสัมพันธ์ ตลอดทั้งการพัฒนาส่งเสริมอาชีพภูมิปัญญาของชาวบ้าน ความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน และการอนุรักษ์ธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (วิรุณา วรจินดา, 2549)

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” จากผลการวิเคราะห์ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านมรดกท้องถิ่น มีการจัดอบรมให้ความรู้ มรดกท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กรณีศึกษาและพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ภัทรธิดา ผลงาม, 2549)

การติดตามและประเมินผลครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควอรุรักษ์ เป็นสถานที่ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ สัตว์โลกดึกดำบรรพ์ ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติภูเวียง "หุบเขาภูเวียง" มีทางเข้าทางเดียวเท่านั้น ชาวบ้าน มีประเพณีวัฒนธรรมสืบทอดกันมา เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นเอกลักษณ์พื้นที่สืบทอดกันมา เช่นการนำหินภูเขาเมาย้อมผ้า การทำบ่อเกลือสินเธาว์(การต้มเกลือ) เป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการติดตามฯ มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ของอุทยานธรณีขอนแก่น ยังไม่แพร่หลายและยังอยู่ในวงแคบ ซึ่งมีผลทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวแบบไป-กลับ ไม่สามารถที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และเข้าถึงหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ ของชุมชนได้ ควรเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์การใช้โซเชียลมีเดีย Line มาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างทีมงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากระดับล่างถึงระดับบน นอกจากนั้นยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ มาช่วยในการขับเคลื่อนงาน ทั้งการประชาสัมพันธ์ด้วย Website Facebook และYoutubeการใช้การจัดเก็บพิกัดแหล่งท่องเที่ยวด้วยระบบ GPS การให้บริการแผนที่และการนำทางด้วยระบบ GIS และ Web Application การเก็บภาพมุมสูงด้วยเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ(Drone) และการใช้เทคโนโลยี AR ในการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ เช่น การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ในพื้นที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรร่วมมือกันในการจัดหางบประมาณ หาแหล่งรายได้ เช่น การจัดทำของที่ระลึก ให้มีความหลากหลาย ในการเพิ่มรายได้ เพื่อจะได้นำเงินมาบริหารจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

3) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น บรรลุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ควรกำหนดนโยบายในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการติดตามและประเมินผลครั้งต่อไป

1) ควรมีการติดตามและประเมินผลในเชิงสำรวจ เกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดขอนแก่น หรือในจังหวัดอื่น

2) ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น และเพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ต่อไป

3) ควรติดตามและประเมินผลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ความรู้แก่มัคคุเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศให้ถูกต้องอีกด้วย

4) ควรติดตามและประเมินผล แบบผสม ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อื่น ทั้งนี้จะได้ทราบข้อมูลเชิงกว้างและเชิงลึก

5) การพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นควรต้องเพิ่มความเข้มข้นในกระบวนการด้านโครงสร้างและบริหารการสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

6) ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าอุทยานธรณีคืออะไร ทำไมต้องผลักดันให้เป็นอุทยานธรณีโลกและเมื่อเป็นแล้วประชาชนจะได้อะไรหรือจะถูกจำกัดสิทธิหรือไม่ในเรื่องกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ

7) จะต้องมีการกระบวนการสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญจากทุกภาคส่วน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จากการติดตามและประเมินผล พบว่า ประชาชนทั่วไปมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ มีดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ควรมีการติดตั้งป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในขอนแก่นจีโอพาร์ค
- ควรจัดสร้างซุ้มประตูทางเข้าขอนแก่นจีโอพาร์ค
- ควรมีการก่อสร้างห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
- ควรมีการส่งเสริมให้สถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอภูเวียงเป็นจุดบริการและกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
- ควรพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานผู้ขับขีรถโดยสารสาธารณะในพื้นที่

2) ด้านการท่องเที่ยว

- ควรมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่และหลายรูปแบบ เช่น โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา/โปรแกรมไหว้พระ 9 วัด/โปรแกรมชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์/โปรแกรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนาและควายไทย เป็นต้น
- ชาวชุมชนนาหว้า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรม "ถนนควายเดิน" และจัดมหกรรมควายไทยบริเวณพื้นที่หาดสวรรค์ ตำบลนาหว้า อำเภอภูเวียง
- ส่งเสริมการจัดกิจกรรม Workshop สำหรับนักท่องเที่ยว ให้เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตพื้นที่ เช่น การทอผ้า การทำอาหาร การทำกระดาษ และประมงพื้นบ้าน เป็นต้น
- ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดมหกรรมโดโนเสาร์ การปั่นจักรยาน การจัดวิ่งมาราธอน และเทศกาลดนตรี เป็นต้น
- ต้องการให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ และยุวมัคคุเทศก์ สำหรับประชาชนและนักเรียนในพื้นที่
- ตำบลหนองกุงชนสาร ต้องการให้มีการส่งเสริมกลุ่มดนตรีไทยในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์ต่างจากพื้นที่อื่นเพราะอพยพมาจากอีสานใต้
- เสนอให้มีการจัดกิจกรรมสักการะเจ้าจอมรินทร์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูเวียงและชาวเวียงเก่า โดยกำหนดวัดร่วมกันที่ประชาชนจากทั้งสองอำเภอมาร่วมทำกิจกรรมเพื่อสักการะศาลเจ้าจอมรินทร์ร่วมกัน เช่นมีการรำบวงสรวง เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างประชาชนทั้งสองอำเภอ
- ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงให้นักเรียนมาทัศนศึกษาในพื้นที่ โดยประสานผ่านเครือข่ายขอนแก่นจีโอพาร์คเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและกระจายรายได้ผ่านบริการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องเช่น การจัดอาหารและกิจกรรม DIY เป็นต้น

3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน

- เสนอให้มีการพัฒนาตลาดนัดสินค้าชุมชนโดยใช้ตลาดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ เช่น ตลาดสดเทศบาล ตำบลในเมืองและตลาดหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา เพื่อให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว
- ควรมีการบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงรับประทาน อาหารในพื้นที่ทั้งจากร้านอาหารและการจัดเตรียมอาหารโดยชุมชน
- ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ
- ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมการจัดตั้งโฮมสเตย์ในพื้นที่
- ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในเรื่องมาตรฐานอาหารและยา (อย.)
- ต้องการให้มีการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากพืชสมุนไพรในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริเวณโคกภูตากาซึ่งอยู่ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริกรมสมเด็จพระเทพฯ
- การส่งเสริมการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การมัดย้อมผ้าฝ้าย การย้อมผ้าไหมแบบอินทรีย์ (ไม่ใช่สารเคมี) การผลิตกาแป้ควาย การผลิตอาหาร เป็นต้น
- การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการทำเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่
- สนับสนุนกิจกรรมตำบลสุขภาวะและการแพทย์แผนไทย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

4) ด้านการศึกษา

- ควรจัดให้มีการให้ความรู้ด้านธรณีวิทยาและไดโนเสาร์ของขอนแก่นจีโอพาร์ค แก่นักเรียนในพื้นที่ทั้งในอำเภอเวียงเก่าและในอำเภอภูเวียง
- ต้องการให้มีการอบรมการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับรองรับการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
- ต้องการให้มีการจัดอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจำหน่ายสินค้าและการท่องเที่ยวทั้งโซเชียลมีเดียและ e-commerce
- ทางโรงเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะจีโอพาร์คให้นักเรียนในโรงเรียนได้ซึมซับ ความเป็นขอนแก่นจีโอพาร์คผ่านงานศิลปะ
- ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาให้กับนักเรียนในพื้นที่
- การส่งเสริมชมรมมัคคุเทศก์ในโรงเรียน
- การสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขอนแก่นจีโอพาร์คในโรงเรียน

.....

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของอุทยานธรณีขอนแก่น

“อุทยานธรณี” ได้ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หุบเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นหาแร่ยูเรเนียมของกรมทรัพยากรธรณีนำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน เพื่อให้ทรัพยากรธรณี อันมีค่าเหล่านี้ยังประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นและอยู่คู่กับชาวขอนแก่นไปอีกนานเท่านาน

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกาศพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่าให้จัดตั้งเป็น อุทยานธรณีขอนแก่น หรือ “ขอนแก่นจีโอพาร์ค” ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 โดยแต่งตั้งให้นายก อบจ.ขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นตามแนวทางและตัวชี้วัดของยูเนสโก ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด ปัจจุบันได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับโลก เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2563 และอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนสู่อุทยานธรณีระดับโลก รวมพื้นที่ 1,038 ตร.กม. มีประชากรรวมประมาณ 8.9 แสนคน ซึ่งเป็นที่ตั้งหุบเขาไดโนเสาร์ภูเวียง แหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญระดับโลก พร้อมด้วยแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ความสำคัญทางธรณีวิทยาระดับโลก ได้แก่หุบเขาภูเวียง ซึ่งเป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวอันน่าสนใจอีกมากมาย สำหรับเป้าหมายของอุทยานธรณีหรือ Geopark คือการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo Tourism) เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนเสริมสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุนทรียภาพและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นจีโอพาร์คเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลเข้ามาใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การเดินทาง การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก และการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกปลอดภัยและประทับใจในการท่องเที่ยว

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้นโยบายของจังหวัดขอนแก่นที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาพื้นที่บริเวณเทือกเขาภูเวียงและบริเวณโดยรอบให้เกิดอนุรักษ์ทรัพยากรธรณีอันทรงคุณค่าในระดับโลก ควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นเพื่อบูรณาการการทำงานขับเคลื่อนขอนแก่นจีโอพาร์คจังหวัดขอนแก่น ได้มีคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ 2488/2562 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 แต่งตั้งให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น โดยให้ทำหน้าที่บริหารและประสานงานในการดำเนินงานของอุทยานธรณีขอนแก่นให้มีความก้าวหน้าไปสู่อุทยานธรณีระดับโลก และได้มีการจัดประชุมคณะอำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ร่วมผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ประชุมเห็นชอบให้องค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดขอนแก่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลก (Global Geo park) จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านธรณีวิทยาและภูมิประเทศ 2. ด้านแผนและการจัดการทรัพยากรธรณี 3. การสื่อสารและการให้ความรู้ 4. ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา 5. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยหลักการของอุทยานธรณีคือการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom up Approach) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในทุกขั้นตอน กฎเกณฑ์สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานที่เข้มแข็งในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้อำนาจร่วมมือขององค์กร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง และอุทยานแห่งชาติภูเวียง มุ่งสู่เป้าหมายให้อุทยานธรณีขอนแก่นเสนอขอรับการประเมินเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกจาก UNESCO

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 17(5) การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (6) การจัดการศึกษา (8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น (13) การส่งเสริมการท่องเที่ยว (21) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุและ (25) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัดขอนแก่นในการดำเนินการโครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Geo Park) ให้เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ จะต้องมีการบูรณาการการทำงานและอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกด้าน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีกระบวนการตรวจสอบและตัดสินใจคุณค่าของปัจจัยนำเข้าการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้ทราบถึงสภาพการณ์และสถานการณ์การดำเนินโครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Geo Park) ระดับความสำเร็จของการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่วางไว้หรือไม่ จึงต้องมีการติดตามโครงการ เพื่อนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหาอุปสรรค ของการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความคิดเห็น ทศนคติที่มีต่อการดำเนินโครงการในพื้นที่ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการตามโครงการรวมทั้งผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นสามารถทราบความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน นำผลการประเมินที่ได้มาใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานและการดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ โดยฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล จึงได้จัดทำโครงการติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) ไปสู่อุทยานธรณีโลก (Global Geo Park)

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการ

- 2.1 เพื่อต้องการทราบระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
- 2.2 เพื่อต้องการทราบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 2.3 เพื่อต้องการทราบสภาพการท่องเที่ยวของ “ อุทยานธรณีขอนแก่น ” (KhonKaen Geo Park)
- 2.4 เพื่อต้องการทราบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)

3. ขอบเขตของการติดตามประเมินผลโครงการ

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการติดตามและประเมินผลภาพรวมด้านการบริการ ซึ่งครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของประชาชน นักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ การใช้ประโยชน์ของโครงการ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ผลกระทบทางบวกทางลบ และความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะของการดำเนินโครงการ

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ ทำการติดตามและประเมินผลจากส่วนราชการ ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐภาคเอกชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของหุบเขาไดโนเสาร์ภูเวียง แห่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญระดับโลกพร้อมด้วยแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า โดยเป้าหมายที่สำคัญของอุทยานธรณีหรือGeo Park

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการติดตามประเมินผลโครงการ

- 4.1 ได้ทราบระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
- 4.2 ได้ทราบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 4.3 ได้ทราบสภาพการท่องเที่ยวของ“ อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park)
- 4.4 ได้ทราบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 4.5 ผลของการติดตามฯ จะได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

อุทยานธรณี (Geopark) หมายถึง พื้นที่ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยา (geology) รวมถึงคุณค่าทางด้านโบราณคดี (archaeology) นิเวศวิทยา (ecology) และวัฒนธรรม (culture) ที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย

อุทยานธรณีระดับท้องถิ่น (Local Geopark) หมายถึงอุทยานธรณีที่มีคุณสมบัติด้านธรณีวิทยาตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติอุทยานธรณีระดับท้องถิ่น

อุทยานธรณีระดับจังหวัด (Provincial Geopark) หมายถึงอุทยานธรณีที่มีคุณสมบัติด้านธรณีวิทยาตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติอุทยานธรณีระดับจังหวัด และมีแผนการบริหารจัดการอุทยานธรณี

อุทยานธรณีระดับประเทศ (National Geopark) หมายถึงอุทยานธรณีที่มีคุณสมบัติด้านธรณีวิทยาตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติอุทยานธรณีระดับประเทศ และมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการแล้ว

อุทยานธรณีระดับโลก (Global Geopark) หมายถึงอุทยานธรณีที่มีคุณสมบัติด้านธรณีวิทยาตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติอุทยานธรณีระดับโลก

ประชาชน หมายถึงประชาชนหรือกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่อาศัยอยู่ในเขต/นอกเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐในเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น

ความคิดเห็น หมายถึงความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปในพื้นที่อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่าต่อการบริหารจัดการโครงการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่าและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park)

ความพึงพอใจ หมายถึงระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่อำเภอกู่เวียงและอำเภอกู่เวียงเก่า

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและสาระสำคัญของโครงการ

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกขั้นตอน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายด้านการดำเนินงานที่เข้มแข็งทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป ชุมชนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความสามัคคี สามารถบูรณาการการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ในการติดตามประเมินผลครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการดังนี้

1. สาระสำคัญของโครงการที่ติดตามและประเมินผล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
3. แนวคิดและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

1. สาระสำคัญของโครงการที่ประเมินผล

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตามและประเมินผล

“อุทยานธรณี” ได้ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หุบเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นหาแร่ยูเรเนียมของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน เพื่อให้ทรัพยากรธรณี อันมีค่าเหล่านี้ยังประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นและอยู่คู่กับชาวขอนแก่นไปอีกนานเท่านาน

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกาศพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่าให้จัดตั้งเป็น อุทยานธรณีขอนแก่น หรือ “ขอนแก่นจีโอพาร์ค” ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 โดยแต่งตั้งให้นายก อบจ.ขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นตามแนวทางและตัวชี้วัดของยูเนสโก ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด ปัจจุบันได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับโลก เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2563 และอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนสู่อุทยานธรณีระดับโลก รวมพื้นที่ 1,038 ตร.กม. มีประชากรรวมประมาณ 8.9 แสนคน ซึ่งเป็นที่ตั้งหุบเขาไดโนเสาร์ภูเวียง แหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญระดับโลก พร้อมด้วยแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ความสำคัญทางธรณีวิทยาระดับโลก ได้แก่หุบเขาภูเวียง ซึ่งเป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวอันน่าสนใจอีกมากมาย สำหรับเป้าหมายของอุทยานธรณีหรือ Geopark คือการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo Tourism) เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนเสริมสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุนทรียภาพและความ

เป็นอยู่ที่ดีของผู้อยู่อาศัย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นจีโอพาร์คเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลเข้ามาใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การเดินทาง การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก และการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกปลอดภัยและประทับใจในการท่องเที่ยว

- วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ระดับความสำเร็จของการดำเนินโครงการตามตัวชี้วัดและประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้เสีย การใช้ประโยชน์ของโครงการ ความคุ้มค่าและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ และความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน

- เป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park) ระดับอำเภอและระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ เอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประชาชน เอกชนส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่า

- ตัวชี้วัด เชิงปริมาณ จำนวนร้อยละ 80 ของประชาชนและทุกภาคส่วนสนใจเข้าร่วมโครงการและเชิงคุณภาพ ประชาชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรเอกชน และทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaenGeo park)

- การประเมินผล โดยการสังเกต ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ประเมินความคิดเห็นผู้เข้าร่วมโครงการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการในการนำไปสู่การปรับปรุง ไม่ใช่เป็นการจับผิด ทำให้การประเมินทรงคุณค่าอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการ (Program Evaluation) อย่างเป็นระบบผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบถึงจุดเด่น (Strength) จุดด้อย (Weakness) ของโครงการ รวมทั้งผลกระทบ (Impact) ที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขโครงการได้ทันทั่วทั้งที่ตลอดจนทราบว่าโครงการสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด คุ้มค่าหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decisionmaking) เกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข ปรับให้เข้ากับโครงการอื่น ล้มเลิกโครงการหรือการจัดดำเนินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ เหมาะสม และถูกต้องวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการประเมินโครงการ ก็เพื่อหาแนวทางเพื่อการตัดสินใจหรือเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงตัดสินใจ ในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตามเรามักนิยมใช้วิธีการวัด (Masurement) สิ่งที่ได้แล้วทำการตัดสินใจคุณค่าหรือตัดสินใจ (Judgment) ของสิ่งที่แสดงโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543, หน้า 10)

6 การประเมิน (E) = การวัดผล (M) + การตัดสินใจ (J)

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

สุวิมล ศิริภานันท์ (2545, หน้า 1) สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแผนงานโครงการต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นต้องใช้การประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่จะได้จากโครงการเหล่านั้น ทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ผลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการขยายขอบเขต หรือยุติโครงการ โดยอาจเป็นการกระทำเพื่อกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทุกกรณีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ผลการประเมินนั้นสาเหตุที่เราต้องทำการประเมินเป็นเพราะเราอยากทราบว่าสิ่งที่เราดำเนินการไปมีความเหมาะสมหรือไม่

เพียงใด และเมื่อดำเนินการไปแล้วพบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังหรือไม่ ตอบสนองความต้องการเพียงใด ควรดำเนินการต่อไปหรือควรปรับปรุงหรือควรงดโดยล้มเลิกโครงการนั้นเสีย ซึ่งเท่ากับเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่กำลังจะดำเนินการหรือดำเนินการไปแล้ว นอกจากการประเมินมีผลทางตรงต่อความสำเร็จของแผนงานโครงการต่าง ๆ ยังส่งผลทางอ้อมหากการประเมินมีคุณภาพ ก็จะทำให้การบริหารงานตามแผนที่กำหนดมีคุณภาพไปด้วย แต่ถ้าการประเมินไม่มีคุณภาพไม่ว่าเนื่องจากวิธีการประเมินหรือความบกพร่องของผู้ประเมิน นอกจากจะไม่ได้ประโยชน์ต่อการบริหาร ยังก่อให้เกิดผลเสียต่อแผนงานที่กำหนดไว้อีกด้วย

ความหมายของการประเมิน

สุวิมล ติรภานันท์ (2545, หน้า 1 - 3) นักวิชาการด้านการประเมินหลายท่านได้พยายามให้ความหมายของการประเมิน และหากความหมายเหล่านี้จะถูกนำไปเป็นวิธีการประเมินที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

ครอนบัค (Cronbach, 1970) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ออลคิน (Aikin, 1969 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2545) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการบรรยายเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ เป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

เวอร์ทีน และแซนเดอร์ (Worthen & Sander, 1987, p.19 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2545) ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการพิจารณาคุณค่าของสิ่ง ๆ หนึ่ง ประกอบด้วย 7 การจัดหาสารสนเทศเพื่อตัดสินใจคุณค่าของแผนงาน ผลผลิต กระบวนการ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือการพิจารณาศักยภาพของทางเลือกต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ซูสแมน (Suchman, 1967 อ้างถึงใน Stufflebeam & Shinkfield, 1990, p.93) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์หรือหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการเพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สตัฟเฟิลบีม และชินฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1983, p. 159) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผนการดำเนินการและผลกระทบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

สตัฟเฟิลบีม และชินฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1990, p. 3) ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการกำหนดคุณค่าหรือข้อดีของบางสิ่งบางอย่างอย่างเป็นระบบหากพิจารณาถึงความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. การจัดเก็บข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการในทุกรูปแบบและทุกขั้นตอน
2. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำการวิเคราะห์
3. มีการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

4. สารสนเทศที่ได้จากข้อมูล สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจคุณค่า จึงมีความสัมพันธ์กับระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างมีระบบ ชัดเจน มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการดำเนินงานประเมินที่น่าสนใจคือ การประเมินสามารถกระทำได้ในทุกขั้นตอนของโครงการไม่จำเป็นต้องเป็นผลสุดท้ายของโครงการเท่านั้น เพราะผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นสารสนเทศที่สำคัญ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงโครงการหรือการดำเนินงานต่อเนื่อง

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลต้องมีความชัดเจนน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ

องค์ประกอบของการประเมิน

สุวิมล ติรภานันท์ (2545, หน้า 9 -11) การประเมินเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการจนถึงการประเมินผลสุดท้ายของโครงการ ชนิดของการประเมินจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการประเมินดังนี้

Needs Assessment หมายถึงการประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคมเพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

Feasibility Study หมายถึงการประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกเพื่อนำมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ด้านสังคม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. ด้านการเมือง เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานจะมีข้อขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นหรือไม่ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนทางการเมือง
4. ด้านบริหาร เป็นการพิจารณาถึงขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องว่ามีความสามารถที่จะดำเนินการตามแผนได้หรือไม่
5. ด้านเทคนิค เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน
6. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นมีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่

Context Evaluation หมายถึงการประเมินบริบทของโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ประกอบด้วย ความจำเป็นของโครงการความต้องการของโครงการของกลุ่มเป้าหมายความเหมาะสมของโครงการต่อเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

Input Evaluation หมายถึงการประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยบุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์

Process Evaluation หมายถึงการประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

Monitoring หมายถึง การติดตามกำกับงาน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อหรือยุติโครงการ

Outcome Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดจากโครงการทั้งหมด ทั้งที่คาดหวังและที่ไม่ได้คาดหวัง

Follow - Up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วจะมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

Meta - Evaluation หมายถึง การประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน นิยมใช้ประเมินการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) และการประเมินผลที่เกิดขึ้น (Outcome Evaluation) โดยแบ่งองค์ประกอบของการประเมิน ดังนี้

1. สิ่งที่จะประเมิน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน โครงการ องค์กร วัสดุอุปกรณ์
2. ผู้ใช้ผลการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการ เจ้าของเงินทุนว่าต้องการทราบอะไรจากการประเมิน
3. ผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล ที่อยู่ในโครงการหรืออยู่นอกโครงการ
4. วิธีดำเนินการประเมิน หรือกระบวนการประเมิน

จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

สมบัติ อารงธัญวงศ์ (2544, หน้า 494 - 497) การประเมินผลมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ (Purposes of Evaluation) หลายประการทั้งจุดมุ่งหมายทางวิชาการและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลที่เน้นการทดสอบเชิงทฤษฎี (Theory Orientation) โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและระดับความสำเร็จของนโยบายเป็นต้น การศึกษาการประเมินผลโดยมุ่งเน้นการทดสอบเชิงทฤษฎี จะเป็นรากฐานสำคัญในการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (More Credible)

2. เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทดสอบหลักการปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐาน จุดมุ่งหมายในประเด็นนี้มุ่งการทดสอบเชิงทฤษฎีเช่นเดียวกับกรณีแรก เพื่อนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผลต่อไป อาทิเช่น การประเมินผลเพื่อทดสอบสมมติฐานว่านโยบายสวัสดิการสังคมจะส่งผลให้ผู้รับสวัสดิการไม่สนใจที่จะหางานทำเพื่อพึ่งตนเอง เป็นต้น การประเมินผลจะทำให้ทราบว่าผลการวิเคราะห์สนับสนุนหรือปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งสามารถนำไปทดสอบซ้ำจะเป็นที่แน่ใจว่าได้ผลตรงกัน ก็สามารถนำผลสรุปมาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการตัดสินใจนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการและการบริหารการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าองค์การที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีสมรรถภาพในการจัดการและการบริหารมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณ ตลอดจนอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการและการบริหารอะไรบ้างปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในขั้นตอนใด เป็นปัญหาจากภายในองค์กรหรือจากภายนอกองค์กร ทราบข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแสวงหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการและการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เพื่อการปรับปรุงแผนงาน การประเมินผลจะทำให้ทราบว่าแผนงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด หากพบว่าแผนงานมีข้อบกพร่องการประเมินผลจะช่วยชี้แนะจุดสำคัญที่จำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ของแผนงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทรัพยากรทรัพยากรที่ต้องใช้และช่วงเวลาที่จะต้องกระทำให้สำเร็จซึ่งจะทำให้แผนงานมีความเหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เพื่อประเมินความเหมาะสมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโครงการการประเมินผลทำให้ทราบว่าจำเป็นต้องทำการเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไรบ้างให้เหมาะสม ระดับการเปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหน การเปลี่ยนแปลงจะ

ก่อให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์บางส่วน การเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่รับผิดชอบการนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นต้น

6. เพื่อระบุแนวทางที่จะปรับปรุงมาตรการที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า มาตรการหรือกิจกรรมที่ใช้อยู่มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ข้อบกพร่องดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอะไร เพื่อนำมาประมวลผล เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการใหม่ได้เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

7. เพื่อความกระจ่างชัดเจนนของแผนงาน การประเมินผลตั้งแต่จุดเริ่มต้นของแผนงานจนกระทั่งจุดสุดท้ายของแผนงานจะทำให้ทราบว่าขั้นตอนใดบ้างที่มีปัญหาอุปสรรค และปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุอะไร เมื่อทราบข้อมูลทั้งหมด การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของแผนงานให้มีความกระจ่างชัด เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนให้หมดไป

8. เพื่อการพัฒนาแผนงานการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าแผนงานที่นำไปปฏิบัติมีจุดแข็งอะไรบ้าง และจุดอ่อนที่พบเกิดจากสาเหตุอะไรและจะแก้ไขได้อย่างไรเมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่การพัฒนาแผนงานให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินในการประเมินผลโครงการนั้น จะต้องเข้าใจว่ามีผู้สนับสนุนทางการเงิน 2 ส่วน คือ ส่วนแรกคือผู้สนับสนุนการเงินแก่โครงการ เพื่อให้การนำโครงการไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ และส่วนที่สอง คือผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อทำการประเมินผลโครงการ ทั้งผู้ให้การสนับสนุนการนำโครงการไปปฏิบัติและผู้สนับสนุนการประเมินผลต่างต้องการทราบว่าผลการนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขโครงการหรือไม่ ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินทั้งสองส่วน

10. เพื่อทดสอบแนวความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาของชุมชน การประเมินผลจะชี้ให้เห็นว่า แนวความคิดริเริ่มใหม่ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง และปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นจะแก้ไขได้อย่างไร ดังนั้น การประเมินผลจึงมีบทบาทสำคัญที่จะบอกว่าแนวคิดริเริ่มใหม่นี้ได้ผลเพียงใด และหรือจะต้องปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

11. เพื่อการตัดสินใจที่จะขยายโครงการหรือยุติโครงการหรือให้มีการสนับสนุนโครงการหนึ่งและยกเลิกอีกโครงการหนึ่ง การประเมินผลจะทำให้เกิดความกระจ่างชัดว่าโครงการใดที่นำไปปฏิบัติแล้วได้ผลดี สมควรที่จะขยายโครงการให้ครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้นหรือโครงการใดมีปัญหาอุปสรรคมากและไม่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคม ควรจะยุติโครงการเสียเพื่อลดความสูญเสียให้น้อยลงหรือในกรณีที่มีโครงการที่มีลักษณะแข่งขันการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าโครงการใดมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของสาธารณชนสมควรจะสนับสนุนให้ดำเนินการต่อไป ส่วนโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จ หรือให้ผลตอบแทนน้อยกว่ามากก็ควรจะยกเลิกทิ้งเสีย

12. เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความมีเหตุผลการประเมินผลเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ ดังนั้นผลการวิเคราะห์จึงยึดหลักความมีเหตุผลเป็นสำคัญลักษณะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อสาธารณชนว่าโครงการมีความเหมาะสมที่จะดำเนินการต่อไป เพราะผลการประเมินสนับสนุนว่าโครงการที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นสัญลักษณ์ของความมีเหตุผล

13. ถึงแม้ว่าการประเมินผลจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังกล่าว แต่เป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่งของการประเมินผล คือการออกแบบและการนำผลการประเมินไปเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ประการที่สองการติดตามการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประการสุดท้าย การประเมินประสิทธิภาพของโครงการในบางกรณีเป็นการยากที่จะนำทั้ง 3 แนวทางมารวมในกิจกรรมเดียวกัน แต่ถ้าจำเป็นต้องทำเราเรียกว่า “การประเมินผลแบบครอบคลุม” (Comprehensive Evaluation) หมายถึง การวิจัยและการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมกรอบความคิดเชิงทฤษฎี การออกแบบนโยบาย การติดตามการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินอรรถประโยชน์ที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โรสซี และฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1993, p. 2 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2544)

ผู้ประเมินผลบางคนพอใจที่จะใช้ประโยชน์จากโครงการที่กำหนดกรอบแนวความคิดในรูปแบบของชุดของขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งแต่ละขั้นตอนต้องการคำตอบต่อคำถามในการประเมินที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการประเมินผลจะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญหลายประการดังได้กล่าวแล้ว แต่การประเมินผลนโยบายก็มีปัญหาอุปสรรคเช่นกัน กล่าวคือรูปแบบที่ดีที่สุดของการประเมินผลนโยบายสำหรับผู้ตัดสินใจนโยบายและผู้บริหาร รวมทั้งผู้วิจัยนโยบายที่ต้องการข้อเท็จจริงสำหรับการวิเคราะห์ คือการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Systematic Evaluation) ซึ่งมุ่งที่จะอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของนโยบาย โดยการวัดที่มีความแม่นยำ เชื่อถือได้ ในทางปฏิบัติที่ทราบกันดีว่า ในหลายกรณีเป็นการยากมากที่จะทำการวัดเชิงปริมาณโดยเฉพาะนโยบายทางสังคม ดังนั้นสิ่งที่ทำได้ก็คือการวัดความน่าเชื่อถือโดยการประเมินผลกระทบของนโยบายอย่างระมัดระวังและให้เป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) มากที่สุด แอนเดอร์สัน (Anderson, 1994, pp.151 -182)

แต่ปัญหาจากการประเมินผลนโยบายอาจเกิดจากความไม่แน่นอนของเป้าประสงค์ของนโยบาย ความยากลำบากในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลความสับสนของผลกระทบนโยบายต่อเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินโครงการ ข้อจำกัดเรื่องเวลาและการไม่มีอิทธิพลของการประเมินเป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ประเมินจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการแก้ไขต่อไป

รูปแบบของการประเมิน

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1983) ได้เสนอการประเมินแบบซิปปี้ (CIPP Model) แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้า เพื่อบ่งชี้จุดเด่นจุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้ง และมีการประเมินผลการสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสมที่จะใช้กรอบความคิดในการประเมินแบบซิปปี้ จึงเป็นที่นิยมใช้กันมาก ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมกว้างขวางแบบจำลองซิปปี้จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 207 -214)

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นช่วงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมายจัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมินการบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้นคือการวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณวิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่ตัดสินใจควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไรให้อัตรากำลังเท่าใดวางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการ จำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วยระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือการดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไรเปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาว่าแผน/โครงการ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งในการปฏิบัติตามแผน/โครงการ และภายหลังปฏิบัติงานเสร็จแล้วงานขั้นแรกของการประเมินผล ก็คือศึกษาว่าวัตถุประสงค์ของแผน/โครงการนั้น คืออะไรแล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการวัดผล อีกทั้งการประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกโครงการเนื่องจากจะได้ทราบถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้นต่อไปส่วนประเภทของการประเมินจะมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งการประเมินแบบชิปปี้ ก็เป็นวิธีการประเมินโครงการอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิต จากข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP ทั้ง 4 ประการ

คุณภาพของการประเมิน

สุวิมล ติรภานันท์ (2545, หน้า 11 -13) ผลที่ได้จากการประเมินจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

1. ผู้ประเมิน โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำการประเมินจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการประเมิน มีความรู้ความเข้าใจต่อโครงการหรือสิ่งที่ถูกประเมินอย่างแท้จริง และมีความยุติธรรมและซื่อตรงในการรายงานผลที่เกิดขึ้น

2. วิธีการที่นำมาใช้ในการประเมินต้องมีความชัดเจน มีความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความเหมาะสมกับโครงการหรือสิ่งที่ถูกประเมิน ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการประเมิน ต้องเลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเนื่องจากความชัดเจนและความถูกต้องของการประเมินเป็นจุดเน้นที่สำคัญ จึงมีความพยายามหาแนวทางช่วยนักประเมินให้จัดทำประเภทการประเมิน ประเภทการตัดสินใจการประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ ตัวป้อน (Input Evaluation) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การตัดสินใจเพื่อนำ

โครงการไปปฏิบัติ (Implementating Decisions) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การตัดสินใจเพื่อ
ทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) โครงการประเมินที่มีคุณภาพ โดยในปี 1981 ได้มีการประชุมของ The Joint
Committee on Standard for Educational Evaluation เพื่อจัดสร้างมาตรฐานการประเมินขึ้นเรียกว่า “Standara
for Evaluation” หรือ “มาตรฐานการประเมิน” โดยเจตนาในเบื้องต้นเพื่อนำมาตรฐานนี้มาใช้ในการประเมินโครงการ
ทางการศึกษา มุ่งที่จะช่วยให้การประเมินเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

มาตรฐานการประเมินนี้ไม่เป็นเพียงเครื่องมือแต่จะแนะนำหลักการต่าง ๆ และยังประกอบด้วยข้อควรระวัง
และคำเตือนในสิ่งที่นักประเมินมักผิดพลาด ประกอบด้วย 4 มาตรฐานย่อย คือ

1. UtilityStandard เป็นมาตรฐานที่กล่าวถึงเงื่อนไขที่ทำให้การประเมินเกิดประโยชน์เป็นแนวทางที่บอกถึง
ประเด็นและสิ่งที่ผู้ประเมินควรให้ความสนใจ นับตั้งแต่การพิจารณาผู้ใช่ผลการประเมิน (Audience) การเลือกใช้ข้อมูล
และตลอดไปจนถึงการรายงานผลการประเมินประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 1.1 ความต้องการของผู้ใช้การประเมิน
- 1.2 ความน่าเชื่อถือของผู้ประเมิน
- 1.3 ขอบเขตและการเลือกใช้ข้อมูล
- 1.4 ความชัดเจนของการแปรผล
- 1.5 ความชัดเจนของการเขียนรายงาน
- 1.6 การเผยแพร่รายงาน
- 1.7 การรายงานผลการประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด

2. Feasibility Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการที่จะดำเนินโครงการประเมินนับตั้งแต่
เทคนิควิธีการที่ใช้ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการประเมิน ประกอบด้วยประเด็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 2.1 กระบวนการ/เทคนิคที่ใช้ในการปฏิบัติ
- 2.2 บรรยากาศการเมืองในองค์กร
- 2.3 ประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย

3. Ethical Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับด้านจริยธรรม เนื่องจากผลการประเมินมีผลต่อบุคคลในหลาย
ๆ ทางไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ใช้ข้อมูลหรือกลุ่มที่ให้ข้อมูล ดังนั้นจะต้องมีการเคารพในสิทธิและการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้
ข้อมูล โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินเท่า ๆ กับต้องคำนึงถึงบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการ
ประเมินด้วย ประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 3.1 การชี้แจงความรับผิดชอบของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน
- 3.2 การตอบสนองความขัดแย้งของกลุ่มบุคคล
- 3.3 การเสนอข้อมูลอย่างเป็นธรรม
- 3.4 การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน
- 3.5 การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล
- 3.6 การเคารพสิทธิส่วนบุคคล
- 3.7 การเสนอข้อมูลทั้งที่เป็นข้อดีและข้อเสียอย่างเท่าเทียมกัน
- 3.7 ความรับผิดชอบต่อภาระเบียด

4. Accuracy Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับความถูกต้องเป็นการกล่าวถึงวิธีการประเมินในแต่ละขั้นตอน
ที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าการประเมินมีความแม่นยำและถูกต้องประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 4.1 การอธิบายถึงสิ่งที่ถูกประเมิน
- 4.2 การวิเคราะห์บริบท
- 4.3 การอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการ

- 4.4 การอธิบายแหล่งข้อมูล
- 4.5 ความตรง (Validity) ของการวัด
- 4.6 ความเที่ยง (Reliability)
- 4.7 การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- 4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
- 4.9 การสรุปผลอย่างมีหลักการ
- 4.10 ความชัดเจนในการรายงานผล

มาตรฐานการประเมินนี้ จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเป็นแนวทางในการพิจารณาแผนในโครงการประเมินและวิธีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประเมินในการดำเนินงานทำให้ผู้ประเมินมีโอกาสดูแลเป้าหมายของการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ประโยชน์ของการประเมินผลการประเมินผลงานการปฏิบัติตามแผน/โครงการ จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ประการ คือ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2537, หน้า 26 -30)

1. ช่วยให้ทราบว่าการปฏิบัติงานตามแผน/โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด
2. ช่วยให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการที่ตั้งไว้เดิมนั้นปัจจุบันยังเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงหรือไม่และมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
3. อาจใช้ผลการประเมินตามข้อ 1 และ ข้อ 2 มาประกอบการพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือยกเลิก/โครงการเดิมได้การบริหารที่มีศักยภาพสูง ส่วนใหญ่มักใช้การประเมินผลเป็นเครื่องมือเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งการประเมินผลควรต้องทำในทุก ๆ โอกาสทำบ่อย ๆ และทำการประเมินต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ การประเมินผลจึงมีประโยชน์ต่อผู้บริหาร
4. การประเมินความสำเร็จของงาน องค์กรจำเป็นต้องรู้ว่างานที่กระทำอยู่นั้นกำลังดำเนินการอยู่ถึงขั้นใดหรือดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีมากน้อยเพียงใด ในการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างสามารถดำเนินการแก้ไขได้หรือไม่ถ้าไม่ได้ตัดสินใจอย่างไร แต่ถ้าแก้ไขได้ผลการแก้ไขเป็นอย่างไร ซึ่งความสำเร็จของงานแบ่งได้เป็น 2 ส่วนหลักคือ

4.1 งานประจำ ในการประเมินงานประจำผลที่ได้รับมักจะเป็นผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร ไม่สามารถระบุได้ว่างานที่ดำเนินการอยู่นั้นได้บรรลุเป้าหมายเพียงไรเนื้อหาที่มีคุณภาพเพียงไร การที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพควรปรับแก้วิธีการบริหารจัดการอะไรบ้าง หรือจากบรรลุเป้าหมายได้ตามเกณฑ์ มีวิธีอะไรอีกหรือไม่ที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ได้รับผลกำไรสูงสุด หรือคุ้มค่ามากกว่าที่ดำเนินการอยู่ได้อีกบ้าง

4.2 งานโครงการ ในการประเมินงานโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับคือผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้ว่าโครงการเหล่านั้นสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใดคุ้มค่าหรือไม่ซึ่งจะนำไปสู่การปรับ แก้ไขโครงการ ปรับให้เข้ากับการประจำหรือโครงการอื่นล้มเลิกโครงการนั้นเสียหรือการจัดดำเนินโครงการแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันที่ที่ เหมาะสมและถูกต้อง

5. เพื่อการพัฒนาผลการประเมินงานหรือโครงการในโครงการใดก็ตามเมื่อพบว่ามีปัญหาและปัญหาเหล่านั้นมีวิธีการแก้ไขหรือแนวทางการดำเนินงานที่อาจทำให้ผลงานมีคุณภาพขึ้นได้ซึ่งสามารถพัฒนาได้อย่างง่าย ๆ 2ส่วน คือ

5.1 ผลงาน ประโยชน์ในการประเมินเพื่อพัฒนาผลงาน ทำให้ได้เนื้อหาทางานที่มีคุณภาพสูงคุ้มค่าคุ้มกับการลงทุน ทำให้ผลงานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เกิดผลกำไรสูงสุดกับองค์กร ทั้งในรูปของผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน วัสดุ สิ่งของ หรือผลตอบแทนที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการในทางที่ดีต่อองค์กร เป็นต้น

5.2 บุคลากร ประโยชน์ของการประเมินเพื่อการพัฒนาบุคลากรเมื่อพบว่าบุคลากรใดบกพร่องความรู้ความสามารถในด้านใด จะได้หาทางส่งเสริมให้บุคลากรเหล่านั้นได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนในสิ่งที่ไม่รู้ต้องทำให้

เกิดมีความรู้แตกฉานชำนาญกว่าคนอื่น ๆ ไม่ชอบงานของตนเองต้องทำให้เกิดความรักในงานที่รับผิดชอบเป็นชีวิตจิตใจ หรือทำไม่ได้ต้องส่งเสริมให้มีทักษะเชี่ยวชาญเป็นอย่างยิ่งเหนือกว่าใคร ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม

6. ความมั่นใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อองค์กรมีการประเมินผลงานหรือโครงการอย่างเป็นระบบย่อมสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ว่า งานที่เกิดจากองค์กรเหล่านั้นย่อมมีคุณภาพสูงมีความน่าเชื่อถือน่าศรัทธาเลื่อมใสหรือน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับองค์กรอื่น ๆ

7. ความยุติธรรม เพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม โดยมีเกณฑ์ วิธีการระบบการประเมินเป็นส่วนประกอบให้เกิดความทัดเทียมกัน

3. แนวคิดและเนื้อหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความหมายของอุทยานธรณี

อุทยานธรณี (Geo park) คือ พื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงทางธรณีวิทยากับทรัพยากรด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ธรรมชาติวิทยา วัฒนธรรม และมรดกด้านอื่นๆ ที่จับต้องไม่ได้ ที่สำคัญคือเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

หลักการที่สำคัญของอุทยานธรณี 3 ประการ ได้แก่ (1) กระบวนการทำงานจากล่างขึ้นบนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Bottom-up Approach), (2) การสร้างเครือข่าย (Networking) และ (3) การสร้างนวัตกรรม (Innovation)

อุทยานธรณี ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งทรัพยากรธรณีที่มีความสำคัญในระดับโลก ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ 17 ข้อ (Sustainable Development Goals : SDGs) ได้แก่

- 1) No Poverty ขจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่
- 2) Zero Hunger ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร
- 3) Good Health and well-being รับรองการมีสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนทุกช่วงอายุ
- 4) Quality Education รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) Gender Equality บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง
- 6) Clean Water and Sanitation รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน
- 7) Affordable and Clean Energy รับรองการมีพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
- 8) Decent Work and Economic Growth ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุมและยั่งยืนการจ้างงานที่มีคุณค่า
- 9) Industry Innovation and Infrastructure พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้นวัตกรรมในการผลิต
- 10) Reduced Inequalities ลดความเหลื่อมล้ำ
- 11) Sustainable Cities and Communities ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 12) Responsible Consumption and Production รับรองแผนการบริโภค และการผลิตที่ยั่งยืน
- 13) Climate Action ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 14) Life Below Water อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล

- 15) Life on Land ปกป้อง พื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
- 16) Peace and Justice Strong Institutions ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก
- 17) Partnerships for the Goals สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับสากล

3.2 อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geo park)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้เริ่มขับเคลื่อนโครงการอุทยานธรณีโลกหรือ Global Geo park อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2547 เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญในระดับโลกพร้อมทั้งพื้นที่เมืองโดยรอบ ให้มีความยั่งยืน ใน พ.ศ.2563 มีอุทยานธรณีโลกที่ได้รับการรับรองเข้าเป็นเครือข่ายอุทยานธรณีโลก (Global Geo park Network) จำนวน 161 แห่ง จาก 44 ประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีอุทยานธรณีโลกจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ อุทยานธรณีโลกสตูล (Satun UNESCO Global Geo park) ซึ่งมีการประกาศรับรองในปี พ.ศ.2561 นอกจากนี้ยังมีอุทยานธรณีโคราช (Korat Aspiring Geo park) ได้ยื่นใบสมัครขอรับการประเมินเป็นอุทยานธรณีโลกในปี พ.ศ.2562 อยู่ระหว่างรอการตรวจประเมินภาคสนามจากผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางการจัดตั้ง ประเทศต่าง ๆ สามารถเสนอพื้นที่อุทยานธรณีของประเทศตนเองต่อ UNESCO เพื่อขอจัดตั้งอุทยานธรณีและเป็นสมาชิกเครือข่ายอุทยานธรณีระดับโลกได้ โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ UNESCO กำหนด คือพื้นที่ที่เสนอต้องมีแหล่งธรณีวิทยา มีคุณค่าทางด้านโบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์แหล่งต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการและการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนสำหรับประเทศไทย โดยกรมทรัพยากรธรณี ได้ปรับแนวทางและเกณฑ์อุทยานธรณีของ UNESCO และดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดตั้งอุทยานธรณีระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศและพัฒนาไปสู่เครือข่ายอุทยานธรณีโลก หรืออุทยานธรณีระดับโลก โดยได้จัดทำแนวทางการจัดตั้งอุทยานธรณีและหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อกำหนดแหล่งอนุรักษ์ธรณีวิทยาและดำเนินงานตามกระบวนการ รวบรวมข้อมูลธรณีวิทยา ประเมินเพื่อกำหนดแหล่งธรณีวิทยา ประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

UNESCO มีแนวคิดในเรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่สามรูปแบบ ได้แก่ (1) มรดกโลกเมื่อได้รับการรับรองแล้วจะอยู่ภายใต้อนุสนธิสัญญา เช่น อยุธยา เขาใหญ่ ห้วยขาแข้ง สุโขทัย โดยชุมชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหรือขายของรอบ ๆ พื้นที่ได้ (2) พื้นที่สงวนชีวมณฑล เช่น สะแกราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเรียนรู้พื้นที่ป่าและ (3) คือ “Geo park” หรืออุทยานธรณีโลก เป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยแหล่งที่มีความสำคัญอย่างโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยาและยังรวมถึงคุณค่าทางโบราณคดี นิเวศวิทยาและวัฒนธรรม ปัจจุบันอุทยานธรณีระดับโลกมีจำนวน 140 แห่งใน 38 ประเทศทั่วโลก สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอุทยานธรณีโลกของUNESCOรวม 8 แห่ง ได้แก่มาเลเซีย 1 แห่ง อินโดนีเซีย 4 แห่ง เวียดนาม 2 แห่ง และไทย 1 แห่ง คือ อุทยานธรณีสตูล

3.3 อุทยานธรณีประเทศไทย (Thailand National Geo park)

อุทยานธรณีประเทศไทย เริ่มจากการเป็นอุทยานธรณีในระดับท้องถิ่น โดยยื่นสมัครเพื่อขอรับการประเมินและได้รับประกาศรับรองจากคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอุทยานธรณี (ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านธรณีวิทยาและผู้แทนอุทยานธรณีระดับประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธานฯ) ในปัจจุบันมี 5 แห่ง ได้แก่

- (1) อุทยานธรณีโลกสตูล จังหวัดสตูล
- (2) อุทยานธรณีโคราช จังหวัดนครราชสีมา
- (3) อุทยานธรณีผาชัน สามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี

(4) อุทยานธรณีเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

(5) อุทยานธรณีขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3.4 สถานที่และแหล่งเรียนรู้

(1) อุทยานแห่งชาติภูเวียง

เดิมเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 71 ของประเทศ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2534 ครอบคลุมพื้นที่แนวเขาภูเวียง ในเขต อำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง อำเภอชุมแพ อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอหนองนาคำ รวมเนื้อที่ประมาณ 203,125 ไร่ (325 ตร.กม.) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง ได้แก่ แหล่งไดโนเสาร์และสัตว์ดึกดำบรรพ์ แหล่งธรณีวิทยาอื่นๆ ป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ น้ำตกและจุดชมวิว ตลอดจนแหล่งโบราณคดีในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคทวาราวดี โดยจะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูเวียง ไม่เพียงเป็นแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ แต่ยังเป็นแหล่งรวมมรดกทางธรณีวิทยาและโบราณคดีที่สำคัญของประเทศอีกด้วย

(2) ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง

เป็นพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย เปิดให้บริการครั้งแรกในปี พ.ศ.2544 ประกอบด้วยพื้นที่จัดแสดงเรื่องราวการค้นพบไดโนเสาร์ ฟอสซิล และหุ่นจำลองไดโนเสาร์ รวมถึงความรู้ด้านธรณีวิทยา ตลอดจนเป็นศูนย์ศึกษาวิจัยซากดึกดำบรรพ์จากพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง

(3) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในกรมสมเด็จพระเทพฯ (อพสธ.) โคกภูตากา

ในปี พ.ศ.2539 ชาวบ้านโคกม่วง ตำบลเมืองเก่าพัฒนา อำเภอเวียงเก่า ได้พร้อมใจกันถวายเป็นพุทธบูชา โดยนำดินจากพื้นที่โคกภูตากา ซึ่งเป็นป่าชุมชนเนื้อที่ 706 ไร่ 1 งาน 22 ตารางวา เพื่อร่วมสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีการค้นพบเห็ดเรืองแสงสายพันธุ์ใหม่ของโลก (ได้รับพระราชทานนามว่า "เห็ดสิรินธร") อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาที่สำคัญอีกด้วย

(4) แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น (อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอยู่มากมาย ได้แก่ หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย วิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์ เกษะกุดหิน การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าและหัตถกรรมพื้นถิ่น หมู่บ้านผ้าไหมบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านหินร่องและศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ไร่แทนคุณแผ่นดิน สวนธรรมจักร และไร่เวียงชมพู เป็นต้น

(5) แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา

สถานที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ตลอดจนในอำเภอข้างเคียง ได้แก่ ศาลเจ้าจอมนรินทร์ ซึ่งตั้งอยู่ตรงปากช่องทางเข้าออกหุบเขาภูเวียง นอกจากนั้นยังมีวัดสำคัญมากมาย เช่น วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม(วัดหลวงปู่ีร์), วัดปากกิตติญาณุสรณ์, วัดจันทร์เขมาราม, วัดถ้ำผาเก็ง และวัดจันทร์าราม เป็นต้น

3.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ณัฐพร แสงประดับ (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกลุ่มดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อตัวบุคคล ความเกรงใจที่มีต่อตัวบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยความเต็มใจ

สุจินต์ ดาววิระกุล (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมกระบวนการที่ทำให้บุคคลสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้ต้องไม่ใช่การกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอกหรือองค์กรที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนทุกรูปแบบการตัดสินใจของบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จะต้องทำเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้านของตนเองที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

ประพันธ์พงษ์ ชิมพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและ

เหตุผลที่คนเข้าร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2525) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนร่วมในองค์กร

3.5.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ธนาภรณ์ เมทณีสฤติ (2543) ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การร่วมคิด หมายถึงการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางแผนโครงการ วิธีการติดตามผลการตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์
2. การร่วมตัดสินใจ หมายถึงเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด
3. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น
4. การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแลรักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

มณฑล จันทน์แจ่มใส (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวดี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคลเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่ต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือจะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กร ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้
3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม
4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือเป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจและกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

3.5.3 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

มงคล จันทน์ส่อง (2544) ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ว่าองค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีอยู่ 3 ด้านดังนี้

1. การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะทำกิจกรรมนั้น ๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรจะเข้าร่วมหรือไม่

2. การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

3. การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นจะต้องระบุเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปบุคคลกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547) ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ
6. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

วรรณ วรชวานิช (2549) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ 2 ลักษณะดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจ การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลสำเร็จสมบูรณ์
2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือรูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใดหรือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น

โดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็นแต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมจะต้องมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค และมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) อ้างอิงมาจาก องค์การสหประชาชาติ(2506) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเด็น คือ

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้างโดยมีการวางแผนการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้
2. การท่องเที่ยว หมายถึง จุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่เดิมหรือภูมิลำเนา โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนและใช้เวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน
3. การท่องเที่ยว หมายถึง ความมุ่งหมายของการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบการอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางอาจมีความหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

ฉลองศรี พิมพ์พงษ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหารายได้

ดุษฎี ชุมสาย และอุบิพันธุ์ พรหมโยธี (2527) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจเยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร จากความหมายของการท่องเที่ยวแคบกว่าการเดินทาง การเดินทางอาจไปชั่วคราวเพื่อการพักผ่อน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยว แต่การเดินทางรวมถึงการออกจากที่พักเพื่อประกอบอาชีพและการตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวร ดังนั้น ความหมายของการเดินทางจึงกว้างกว่าการท่องเที่ยว ซึ่งคำทั้งสองนี้ใช้แทนกันได้จนกลายเป็นความหมายเดียวกัน

สุทธิ์ ชูชาติ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวกับการเดินทางสามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้ จนบางครั้งดูเหมือนว่าเป็นความหมายเดียวกันแต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้ว การเดินทางกับการท่องเที่ยวแตกต่างกัน การเดินทาง หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่าง ๆ กัน หรือ บางครั้งการเดินทาง แล้วไม่กลับมาถึงสถานที่เดิม และในอีกความหมายหนึ่ง การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและการอำนวยความสะดวกให้เกิดความสบายในการเดินทาง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความหมายของการท่องเที่ยว เป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งได้โดยมีจุดหมายปลายทาง และพักค้างคืนในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพักค้างคืนชั่วคราว ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวร การประกอบอาชีพหรือการทำงาน โดยวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือท่องเที่ยว

ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ข้อมูลเชิงวิชาการ - ท่องเที่ยว. 2548 :

http://www.most.go.th/tour_dcscript.htc) ได้คิดค้นนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัด

กิจกรรม จัดรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร สวนพฤกษศาสตร์ ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่รายการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเชิงอนุรักษ์ คือการท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสังคมปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินป่า การดำน้ำ การศึกษาวิถีชีวิต เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

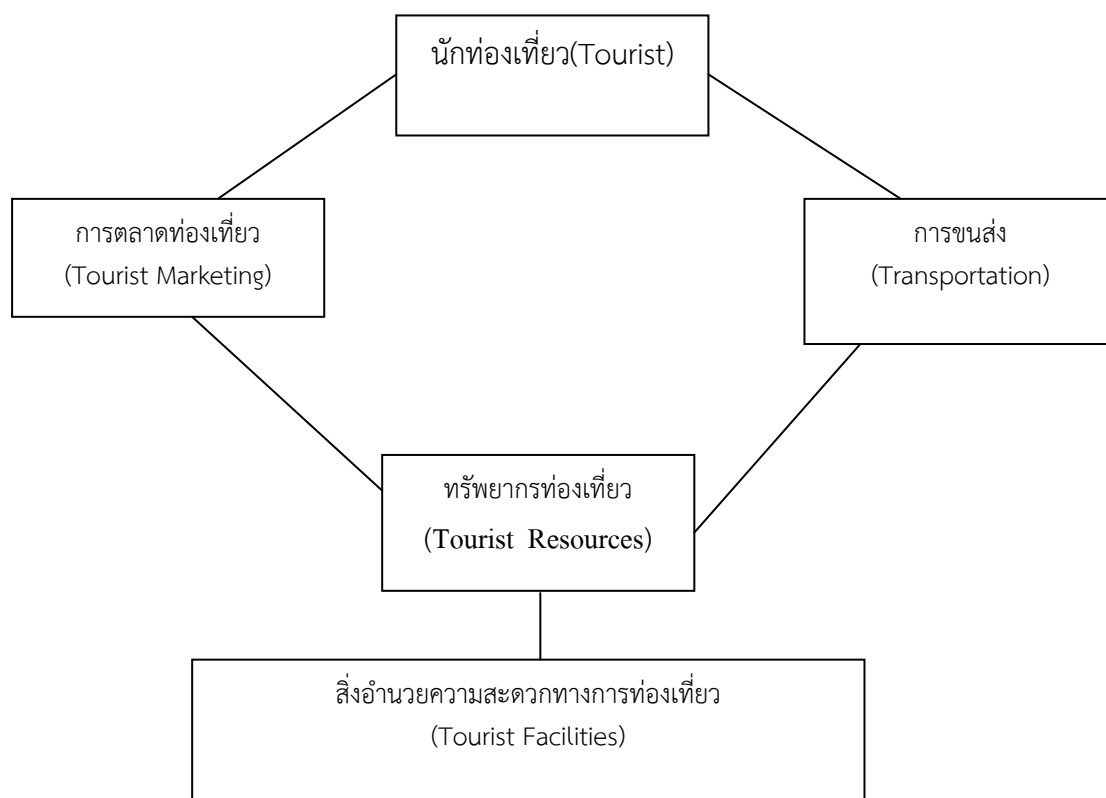
4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามใน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจน การตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่นๆ โดยเป็นการท่องเที่ยว ที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย มี 2 ประเภท คือ

4.1 การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) เป็นการท่องเที่ยวผนวกโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดหรือฟื้นฟูโรค เช่น การผ่าตัดเสริมความงาม

4.2 การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักในโรงแรมหรือรีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่สถานที่นั้นๆ จัดขึ้น เช่น การนวดแผนไทย บริการสปาบำบัด บริการอาบน้ำแร่ เป็นต้น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

ภาพ แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.2543)

สามารถอธิบายองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้

นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ(International Visitor) หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย
- 2) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
- 3) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้ง
- 4) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีพำนักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช้เป็นถิ่นที่อยู่ประจำ
- 5) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวในประเทศที่ค้างคืนนอกพำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน
- 6) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนธรรมชาติอย่างมีธรรมาภิบาล มีความมั่นคง ยั่งยืน และในท้ายที่สุดจะต้องคืนทุนต่อสังคม ซึ่งหมายถึงการให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้ติดกระบายการที่สมบูรณ์ในการพิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสาเหตุจากแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกันคือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญเรื่องแนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ เกิดจากการที่ประชาชนเพิ่มขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ และการเกษตรเกิดขึ้นภายในบริเวณทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศ จนทำให้ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และผลที่ตามมาคือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศต่างๆ ได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ จากแนวโน้มสองประการดังกล่าว เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมีความหมายมากกว่าการท่องเที่ยวธรรมดา แต่จะหมายความรวมถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีการอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คือ การสร้างจิตสำนึกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายลงก็มีอยู่สูง การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 คือ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง เพราะนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนา หรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำทนาย

องค์ประกอบที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะมีขอบข่ายในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ซึ่งสามารถระบุวัตถุประสงค์ได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพ หรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

3.7 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กรณีการ ชมดี (2524) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เพศ อายุ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้และความยาวนานในการอาศัย มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทั้งนี้เพราะระดับการศึกษาที่สูงทำให้คณะกรรมการสามารถค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตลอดจนศึกษาความต้องการของชุมชนสามารถคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาแก้ไขช่วยลดปัญหาได้ สร้างสังคมใหม่ที่เป็นประโยชน์ ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงานร่วมตัดสินใจควบคุมติดตามและประเมินผล บำรุงรักษาโครงการ/กิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์

สุจินต์ ดาววิฑูร (2527) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527 ผลการศึกษาพบว่า เพศและอายุ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการชุมชนไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิงล้วนแล้วแต่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคณะกรรมการชุมชนที่มีอายุน้อยหรือมากสามารถเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2528) ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนที่มีความยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาดิน ตำบลวังน้ำลัด อำเภอโศก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมพัฒนาชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการไม่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนเฉพาะในขั้นการค้นหาปัญหา

มงคล จันทร์สอง (2544) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอนนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุและความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลรักษาและด้านการค้นพบสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับสูงด้านการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในส่วนของการบริการประชาชน ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีความสะดวกรวดเร็วพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการบริการประชาชน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการสะท้อนปัญหาและ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ เพื่อร่วมระดมความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติในแนวทางบูรณาการร่วมกัน

มณฑล เอกอัครราชทูต (2553) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณี ตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการ บำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

กู๊ด (Good, 1973) กล่าวคือความพึงพอใจหมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลนั้นมาต่อสิ่งนั้น

โอลิเวอร์ (Oliver, 1997) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ คือการตอบสนองที่แสดงถึงความรู้ ความ ประสงค์ของลูกค้าเป็นวิจารณ์ญาณของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ ความพึงพอใจมีมุมมองที่แตกต่างกันแล้วแต่มุมมอง ของแต่ละคน

เคิร์ก (Quirk, 1987) ความพึงพอใจหมายถึงความรู้ที่มีความสุขหรือความพึงพอใจเมื่อได้รับความสำเร็จ คือได้รับสิ่งที่ต้องการ

โวลแมน (Wolman, 1973) กล่าวคือ ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่มีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายความต้องการหรือแรงจูงใจ

ฮอร์นบี้ (Hornby, 2000) ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีเมื่อประสบความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นความรู้สึกที่พอใจ

วิรุฬ พรรณเทวี (2542, หน้า 111) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ ที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บุคคลอาจจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับ การตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้รับ การตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนตั้งใจไว้ว่ามีมากหรือน้อย

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ (2530, หน้า 42 อ้างถึงใน ปรากฏ กองแก้ว, 2546, หน้า 17) ได้ให้ความหมายความพึง พอใจหลังการให้บริการของหน่วยงานของรัฐของเขาว่าระดับผลที่ได้จากการพบปะสอดคล้องกับปัญหาที่มีอยู่หรือไม่ ส่งผลดีและสร้างความภูมิใจเพียงใด

สาโรช ไสยสมบัติ (2534, หน้า 18 อ้างถึงใน ปรากฏ กองแก้ว, 2546, หน้า 17) ความพึงพอใจเป็นปัจจัย สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยทำให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานที่เกี่ยวกับการให้บริการ นอกจาก ผู้บริหารจะดำเนินการให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว ยังจำเป็นต้องดำเนินการที่จะทำให้ผู้ใช้บริการ เกิดความพึงพอใจด้วยเพราะความเจริญก้าวหน้าของการบริการเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงจำนวนผู้ มาใช้บริการ ดังนั้นผู้บริหารที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้มาใช้บริการ

ราณี เขวนาประสิทธิ์ (2538, หน้า 18 อ้างถึงใน วุทธิ สารฤทธิคาม, 2548 หน้า 31) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดเมื่อ ความต้องการของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความ ต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุตามจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น

หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจต่อการใช้บริการจึงเป็นความรู้สึกของผู้ที่มาใช้บริการมีต่อสถานบริการตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าไปติดต่อขอรับบริการในสถานบริการนั้น ๆ

อรรถพร คำคม (2546, หน้า 29) ได้สรุปว่าความพึงพอใจ หมายถึงทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

วฤทธิ์ สารอุทัยคม (2548, หน้า 32 อ้างถึงใน รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์, 2551, หน้า 6) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยแบ่งออกถึงทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยา

วิไลดา ชายหาด (2532 อ้างถึงใน ประชากร พัฒนกุลและคณะ, 2550, หน้า 22) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการรับบริการในลักษณะของ

1. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา
3. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง
4. การให้บริการอย่างก้าวหน้า

สุทธิชาติ อำมาตย์หิน (2534, หน้า 11 อ้างถึงใน รุ่งสรรค์ ฤทธิ์ผาด, 2550, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยแบ่งออกเป็น 2 นัยคือ

1. ความหมายที่ยึดสถานการณ์การซื้อหลัก ให้ความหมายไว้ว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินสิ่งที่ได้รับภายหลังสถานการณ์หนึ่ง”

2. ความหมายที่ยึดประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าเป็นหลักให้ความหมายว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินภาพรวมทั้งหมดของประสบการณ์หลายอย่างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือการบริการในระยะหนึ่ง” และได้ให้ความหมายคำว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภค หมายถึง ภาพการณแสดงออกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์ซื้อหรือการใช้สินค้าและบริการและได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ภาพที่แสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกที่เกิดขึ้นจากการประเมินเปรียบเทียบ ประสบการณ์ได้รับบริการที่ตรงกับสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังหรือดีกว่าความคาดหวังของลูกค้าในทางตรงกันข้าม ความไม่พึงพอใจ หมายถึง ภาพการณแสดงออกถึงความรู้สึกในทางลบที่เกิดจากการเปรียบเทียบประสบการณ์ได้รับบริการที่ต่ำกว่าความคาดหวังของลูกค้า

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 หน้า 249) พจนานุกรมสังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า เป็นข้อพิจารณาว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

ศรีสมบุรณ์ แยมกมล (2538, หน้า 47) สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกหรือความเชื่อมั่นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นโดยมีอารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การแสดงความคิดเห็นอาจจะทำด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้

เบส (Best. 1997, p.42) อ้างถึงใน ศรีสมบุรณ์ แยมกมล, 2538, หน้า 47) สรุปความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการพูดการเขียน โดยมีพื้นฐานความรู้เดิมประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

สิริพร บุญนันทน์ (2539, หน้า 7) สรุปว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมใน ขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ความคิดเห็นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา การแสดงออกความคิดเห็นอาจทำได้ด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้

นพมาศ อีระเวคิน (2539, หน้า 99) อธิบายว่าความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดย การพูดหรือเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็ทำ ให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่นิยม กันมากที่จะสำรวจความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งหรือเรียกกันว่า การสำรวจประชามติ (polling) จึงอาจกล่าวได้ว่า การหยั่ง ประชามติเป็นเครื่องมือสำคัญทางวิชาการที่ศึกษาและสำรวจการแสดงความคิดเห็นในปัจจุบัน

สำหรับนักจิตวิทยาสังคม (สิริพร บุญนันทน์, 2539, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทาง ถ้อยคำ (verbal expression) เกี่ยวกับทัศนคติความเชื่อหรือค่านิยมแต่ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งเดียวกับทัศนคติเพราะใน ตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์หรือพฤติกรรม

หลวงวิเชียรแพทยาคม (วิเชียร พุฒิวิญญู, 2539 หน้า 12 อ้างถึงใน ไพโรจน์ ฉัตรศิริมงคล, 2540 หน้า 33) กล่าวว่า ความคิดเห็น (opinion) กับทัศนคติ (attitude) มักจะถูกใช้สลับกันได้เสนอทัศนคติมักจะหมายถึงความ พยายามที่จะทำ (intention to act) ซึ่งจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับอุปนิสัยและพฤติกรรมส่วนความคิดเห็นเป็นเพียง คำพูดและเครื่องหมาย แต่ทุกคราวที่พูดถึงการทดสอบทัศนคติมักจะเผยถึงความคิดเห็นด้วย

ความคิดเห็น ตามความหมายของพจนานุกรมทางด้านสังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (วิเชียร พุฒิวิญญู, 2539, หน้า 12 อ้างถึงใน ไพโรจน์ ฉัตรศิริมงคล, 2540, หน้า 33) ได้ให้ความหมายว่าเป็นจริงจากการใช้ ปัญญา ความคิดประกอบถึงแม้จะได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป

ความคิดเห็น ตามความหมายของพจนานุกรมทางการศึกษา (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538 หน้า 5) ได้ ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นคือความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริงแต่จะตั้งอยู่ในจิตใจ ความเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่ว่าจะน่าจะเป็นจริงหรือน่าจะตรงตามที่คิดไว้

อุทัย หิรัญโต (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538 หน้า 5-6) ให้ความเห็นว่าความคิดเห็นของคนมีหลาย ระดับคือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติ (attitude) นั้นเป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้ง และติดตัวไปเป็นเวลานานเป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไปไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งมีประจำตัวของบุคคลทุกคน ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ลึกซึ้งและเป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่าง และมีอยู่เป็นเวลานานนั้นอันเรียกว่า Opinion เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ ตั้งอยู่รากฐานของงานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยเกิดขึ้นง่ายแต่สลายเร็ว

สุทธิพงษ์ แสงมณี (อ้างถึงใน รับกานต์ สุขสว่าง, 2538, หน้า 6) แปลจาก Nunnally ความว่าทั้งความ คิดเห็นและทัศนคตินั้นเป็นการแสดงออกความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเลข นอกจากนั้นยังอธิบายอีกว่า คำว่าความ คิดเห็นนั้นจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (preference) ในท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่าเขามัก ใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าคำว่า “ทัศนคติ”

กฤษฎี มหาวีรพท์ (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538, หน้า 7) กล่าวว่า “ความคิดเห็น” เป็นการแสดงออก ด้านความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะ แสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการ แปลความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ประสบการณ์ในการ ทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538, หน้า 7) กล่าวว่า “ทัศนคติจะปรากฏอยู่ใน ความคิดเห็นซึ่งเป็นการตัดสินใจเฉพาะในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง การเรียงลำดับจากค่านิยมไปสู่ทัศนคติและความ

คิดเห็นเป็นการก้าวจากเรื่องทั่วไป ไปยังเรื่องเฉพาะจากสภาพจิตใจหรือความโน้มเอียงที่เริ่มกว้าง ๆ และแคบเข้าจนในที่สุดแสดงออกมาเป็นความคิดเห็นเฉพาะเรื่องความคิดเห็นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความคิดเห็นมักจะเป็นผลที่สลับซับซ้อนของทัศนคติหลายอย่าง ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงถึงความกดดันในสถานการณ์หนึ่งจะไม่มีผลผูกพันจริง ๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีสมาชิกสภานิติบัญญัติซึ่งเปลี่ยนความคิดเห็นของตนไปตามอำเภอใจของกลุ่มต่าง ๆ และบรรยากาศความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ”

สุโท เจริญสุข (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538, หน้า 8) กล่าวถึงความคิดเห็นว่าเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ

สุชา จันทร์โฮมและสุรางค์ จันทร์โฮม (อ้างถึงใน สมปอง ประเสริฐผล, 2538 หน้า 10) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นกับทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคตินั้นเป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาได้อย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างถึงใน สมปอง ประเสริฐผล, 2538 หน้า 10) กล่าวว่า “ความคิดเห็น ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ภายนอก”

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงบุคคลทางอารมณ์ความรู้สึกหรือความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยไม่ต้องมีหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปแล้วนำไปสู่การแปรความหมายหรือการคาดคะเน โดยอาศัยความรู้ อารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ขณะนั้นเป็นพื้นฐานแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ นอกจากนี้ความคิดเห็นยังอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและแสดงออกทางในทางบวกหรือทางลบก็ได้ผ่านทางคำพูด การเขียน หรือเครื่องหมายสัญลักษณ์ การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาหาความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่าง ๆ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบกระบวนการและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการให้ได้รับความพอใจสูงสุด

บทที่ 3

วิธีการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geopark) โดยกำหนดวิธีการและขั้นตอนการติดตามและประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินผล ดังนี้

1. แนวทางการประเมินผล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การนำเสนอ

1. แนวทางการประเมินผล

ศึกษารายละเอียดการประเมินจากคู่มือการใช้โปรแกรม เพื่อสร้างความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้วัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุงวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบางประการ กำหนดประเด็นประเมิน โดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้ประเด็นที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามได้ปรับปรุงประเด็นขึ้นใหม่บางประเด็นเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการและพัฒนาเครื่องมือประเมินคือแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ (ปลายเปิด-ปิด)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น /สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ และกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพ และประชาชนทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลคือแบบสอบถาม/สัมภาษณ์(ปลายเปิด-ปิด)แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มแรก นักท่องเที่ยว เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น

3.2 กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ จนท.อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของ อบจ. ขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 สภาพการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ อบจ.ขอนแก่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการออกแบบสอบถาม สทนากลุ่มและสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ณ สถานที่ปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ นักท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพ และประชาชนทั่วไป ในสถานที่ดำเนินโครงการในพื้นที่รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2564

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1) แบบที่ 1 เป็นแบบสอบถาม นักท่องเที่ยว เริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่ได้รับคืนมา และนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในส่วนของแบบสอบถามการประเมินครั้งนี้ ใช้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือมากที่สุด(5) มาก(4) พอใช้(3) น้อย(2) น้อยที่สุด (1) เพื่อแปลผลซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (จากชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 25)

$$\text{ขนาดขั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนขั้น}}$$

$$\text{ขนาดขั้น} = \frac{5 - 0}{5} = 1 = 1 - 0.01 = 0.99$$

$$(\text{ขีดจำกัดบนของขั้นแรก} = \text{ขีดจำกัดล่างของขั้นแรก} + \text{ขนาดขั้น} - 0.01)$$

จึงวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้โดยการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยนำข้อเสนอแนะที่มีความเรียงคล้ายกันมาสรุปตามลำดับความถี่

สำหรับสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) N แทนจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) $\bar{x}$ แทน คะแนนค่าเฉลี่ย
- 3) S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 เกณฑ์การแปลผล

สำหรับค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ได้ ผู้ประเมินนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การตัดสินผลการประเมินของ บุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	แปลผล
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง

1.51 – 2.50

น้อย

1.0 – 1.50

น้อยที่สุด

2) แบบสัมภาษณ์ จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเก็บรวบรวมรายละเอียด ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ จนท.อุทยาน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ สรุปผลบรรยายเชิงพรรณนา

7. การนำเสนอ

จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลในรูปแบบของความถี่ร้อยละในเชิงพรรณนา บทที่ 4 ในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่และแสดงรายละเอียดในประเด็นคำตอบต่างๆได้จากแบบสอบถามของ ประชากร ค่าสถิติที่ใช้จะเป็น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลการติดตามในภาพรวม จะแสดงอยู่ในบทที่ 5 แล้วรวบรวมเป็นรูปเล่ม รายงานผู้บริหาร และเผยแพร่ลงใน website ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้สนใจทราบต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และนำเสนอรายงานการติดตามและประเมินผลด้วยวิธีการบรรยายประกอบตารางตามประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ส่วน และนำเสนอผลการประเมินโครงการในด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ความคิดเห็นและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อโครงการ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป ต่อการดำเนินงานโครงการ (ระดับความพึงพอใจ) มีดังนี้

1. แบบสอบถาม สำหรับนักท่องเที่ยว นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ภูมิลำเนา การเดินทาง การท่องเที่ยว รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่นได้อย่างไร

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น

2. แบบสัมภาษณ์ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (อบจ., เทศบาล, อบต, ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน มัคคุเทศก์ ท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน(กลุ่มอาชีพ) ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ คือ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ที่อยู่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา สถานภาพ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การจัดหามัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และการติดตามประเมินผล

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” ความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อโครงการ

2.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ภูมิลำเนา การเดินทางมาท่องเที่ยว รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่นได้อย่างไร มีดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว)

1. เพศ	จำนวน (95)	ร้อยละ (%)
ชาย	39	41.05
หญิง	56	58.95
อื่นๆ (ไม่ระบุ).....	0	0.00
รวม	95	100.00
2. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 20 ปี	24	25.26
21-30 ปี	17	17.89
31-40 ปี	30	31.58
41-50 ปี	12	12.63
51-60 ปี	12	12.63
มากกว่า 60 ปี	0	0.00
รวม	95	100.00
3. การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประถมศึกษา	18	18.95
ม.ต้น	17	17.89
ม.ปลาย	39	41.05
ปวช.	4	4.21
ปวส./ปวท.	5	5.26

3. การศึกษา (ต่อ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ปริญญาตรี	8	8.42
สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.05
อื่นๆ (ระบุ).....	3	3.16
รวม	95	100.00
4. อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เกษตรกร	22	23.16
รับจ้างทั่วไป	24	25.26
ธุรกิจส่วนตัว	13	13.68
นักเรียน/นักศึกษา	24	25.26
รับราชการ	7	7.37
รัฐวิสาหกิจ	3	3.16
องค์กรเอกชน	0	0.00
อื่นๆ (ระบุ).....	2	2.11
รวม	95	100.00
5. ภูมิลำเนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
จังหวัดขอนแก่น ในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK (เวียงเก่า/ภูเวียง)	60	63.16
จังหวัดขอนแก่น นอกเขตอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK (ระบุ) ..	13	13.68
ต่างจังหวัด (ระบุ)	21	22.11
ต่างประเทศ (ระบุ)	1	1.05
รวม	95	100.00

6. การเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รถยนต์ส่วนตัว	94	98.95
ซื้อโปรแกรมทัวร์	0	0.00
รถโดยสารสาธารณะ	1	1.05
รวม	95	100.00
7. การท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1 วัน ไป-กลับ	91	95.79
พักค้างคืน 1 คืน	1	1.05
พักค้างคืนมากกว่า 1 คืน	3	3.16
รวม	95	100.00
8. รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK ได้อย่างไร	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ป้ายประชาสัมพันธ์	48	50.53
วิทยุ/โทรทัศน์	3	3.16
เพื่อนหรือบุคคลอื่นแนะนำ	36	37.89
Line official: KhonkaenGeopark (@KhonkaenGeopark)	0	0.00
เว็บไซต์: www.khonkaen-geopark.com	0	0.00
ซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริษัทนำเที่ยว	0	0
facebook fan page: https://www.facebook.com/KhonkaenGeopark	8	8.42
รวม	95	100.00

จากตาราง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว) พบว่า

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 56 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.95 และเป็นเพศชาย จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.05

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากสุดจำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองลงมาได้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.26, อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.58, อายุระหว่าง 41-50 ปี และอายุ 51-60 ปี มีจำนวนเท่ากันจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.63

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.05 รองลงมาได้แก่ ระดับประถมศึกษา จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.95 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.89 ระดับปริญญาตรี จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.42 ระดับ ปวส/ปวท. จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26 ปวช. จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.21 ไม่ระบุ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.16 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

อาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และเป็นนักเรียน นักศึกษา จำนวน 24 รายเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.26 รองลงมาได้แก่ อาชีพเกษตรกร จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.16 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.68 อาชีพรับราชการ จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.37 อาชีพรัฐวิสาหกิจ และไม่ระบุ จำนวน 3,2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.16, 2.11 ตามลำดับ

ภูมิลำเนา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดขอนแก่น อาศัยในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น จำนวน 60 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมาภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด(ไม่ระบุจังหวัด) จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.11 อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่นนอกเขตอุทยานธรณีขอนแก่น(ไม่ระบุจังหวัด) จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.68 และมาจากต่างประเทศ(ไม่ระบุ) จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

การเดินทาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 94 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.95 และเดินทางมารถโดยสารสาธารณะ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

การท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยว 1 วัน ไป-กลับ(มาเช้า เย็นกลับ) จำนวน 91 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.79 รองลงมาพักค้างคืนมากกว่า 1 คืน จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.16 และพักค้างคืน 1 คืน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น จากป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.53 รองลงมารู้จักจากเพื่อน หรือบุคคลอื่นแนะนำ จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.89 และจาก facebook fan page: <https://www.facebook.com/KhonkaenGeopark> จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.42 จากวิทยุ/โทรทัศน์ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.16 ร้อยละ 3.16 ตามลำดับ

1.1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park)

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park) ในด้านประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงข้อมูล ความสะดวกในการเดินทาง การมีส่วนร่วมของชุมชน การสื่อสาร การให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคนในชุมชน ที่พักและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

2. ตาราง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park)

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว (95 คน)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ประวัติ และความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น	23 (24.21)	40 (42.11)	29 (30.53)	3 (3.158)	- (0.00)	0.811	3.87	มาก
2. มีแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยว หลากหลาย	25 (26.32)	27 (28.42)	41 (43.16)	2 (2.105)	- (0.00)	0.857	3.79	มาก
3. การเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร สารคดี สื่อออนไลน์ และอื่นๆ	13 (13.68)	34 (35.79)	48 (50.53)	- (0.00)	- (0.00)	0.712	3.63	มาก
4. ความสะดวกในการเดินทางเที่ยว	24 (25.26)	34 (35.79)	35 (36.84)	2 (2.105)	- (0.00)	0.825	3.84	มาก
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่างๆ	8 (8.42)	38 (40.00)	47 (49.47)	2 (2.105)	- (0.00)	0.677	3.55	มาก
6. การสื่อสาร ถ่ายทอดองค์ความรู้/การบริการ ของเจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น	18 (18.95)	39 (41.05)	37 (38.95)	1 (1.053)	- (0.00)	0.756	3.78	มาก
7. ที่พัก และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	12 (12.63)	35 (36.84)	45 (47.37)	3 (3.158)	- (0.00)	0.747	3.59	มาก
8. อุทยานธรณีขอนแก่น เหมาะสมเป็นอุทยานธรณีโลก	46 (48.42)	24 (25.26)	25 (26.32)	- (0.00)	- (0.00)	0.836	4.22	มาก
รวม							3.78	มาก

จากตาราง แสดงว่าผลการประเมินโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อุทยานธรณีขอนแก่น พบว่า นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo park) โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$)= 3.78) คิดเป็นร้อยละ 75.60 สำหรับการประเมินรายหัวข้อปรากฏว่าหัวข้อ อุทยานธรณีขอนแก่น มีความเหมาะสมเป็นอุทยานธรณีโลก ระดับคะแนนประเมินสูงกว่าด้านอื่น คือมีผลการประเมินในระดับมาก($\bar{x}$)= 4.22,S.D.=0.836) และผลการประเมินระดับรองลงมา คือ การรู้ประวัติและความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น ($\bar{x}$)=3.87 S.D.=0.811) ความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว($\bar{x}$)=3.84,S.D.=0.825) มีแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ($\bar{x}$)= 3.96 S.D.=0.857) การสื่อสาร การถ่ายทอดองค์ความรู้/การบริการ ของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น ($\bar{x}$)=3.78, S.D.=0.756) การเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร สารคดี สื่อออนไลน์ และอื่นๆ ($\bar{x}$)=3.63,S.D.=0.712) และที่พัก ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับสุดท้าย($\bar{x}$)= 3.59,S.D.=0.747)

3. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล(แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น/ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ คณะกรรมการหมู่บ้าน จนท.อุทยาน/ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว)

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 121 เป็นหญิง 78 ราย ชาย 43 ราย อายุมากที่สุด 61 ปีขึ้นไป จำนวน 29 รายอายุน้อยที่สุดอยู่ในช่วงระหว่าง 21-30 ปี มีจำนวน 12 ราย อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มีมากที่สุด จำนวน 35 ราย รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มีจำนวน 26 ราย และอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีจำนวน 19 ราย

3.1 ที่อยู่ปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบมีที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น อาศัยอยู่ในตำบลเมืองเก่าพัฒนา มากที่สุด จำนวน 46 ราย อยู่ในตำบลเขาน้อย จำนวน 28 ราย อาศัยอยู่ในเขตตำบลในเมือง จำนวน 25 ราย และไม่ระบุ จำนวน 22 ราย

3.2 ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 38 ราย รองลงมาจบประถมศึกษา และจบปริญญาตรี จำนวน 28 รายเท่ากัน จบมัธยมศึกษาตอนต้น .จำนวน 10 ราย จบ ปวส./ปวท. และจบสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 รายเท่ากัน และระดับ ปวช.น้อยสุด จำนวน 3 ราย

3.3 สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบเป็นชาวบ้านมากที่สุด จำนวน 67 ราย รองลงมาเป็นเจ้าของที่จากเทศบาล จำนวน 19 ราย เจ้าหน้าที่ อบต. จำนวน 11 ราย ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 10 ราย ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 4 รายเท่ากัน และเจ้าหน้าที่จาก อบจ.จำนวน 2 ราย

3.4 กลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพอื่นๆ มากที่สุด จำนวน 102 ราย รองลงมากลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จำนวน 8 ราย กลุ่มปลูกผักหวาน จำนวน 5 ราย กลุ่มงานฝีมือ จำนวน 3 ราย งานจักสานไม้ไผ่ จำนวน 2 ราย และทำบ่อเกลือ(ต้มเกลือ) จำนวน 1 ราย

3.5 ความเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นคนในพื้นที่ ในส่วนของหน่วยงานราชการจะมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้เป็นผู้ประสานงานในการอำนวยความสะดวกผู้มาติดต่อหรือขอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ อบต.เมืองเก่าพัฒนา ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ได้รับมอบหมายจากนายก อบต. ให้เป็นผู้ประสานงานและรับผิดชอบดูแลให้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจมาขอข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่” ชาวบ้านในพื้นที่ตลอดทั้งผู้นำชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมธรรมชาติยุคประวัติศาสตร์

นอกจากผู้ตอบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคไดโนเสาร์ ซึ่งมีการขุดค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งอยู่ในเขต

พื้นที่อุทยาน เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนที่ช่วยกันให้ชุมชนเข้มแข็ง ที่ตั้งคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลในเมือง ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เป็นสถานที่แหล่งธรณีวิทยาที่มีคุณค่าในระดับนานาชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นรวมถึงด้านการอนุรักษ์สถานที่ไปพร้อมกัน” ซึ่งส่วนราชการหรือหน่วยงานในพื้นที่ที่มีหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุของท้องถิ่น และยังมีการให้การสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพัฒนาคนในชุมชนให้มีรายได้ ด้วยแนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up Approach) ภายใต้โครงการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) ไปสู่อุทยานธรณีโลก (Global Geo Park) เจ้าหน้าที่ส่วนมาก มีความเข้าใจในการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นเป็นอุทยานธรณีโลก การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นช่วยกัน ดังคำกล่าวของผู้บริหารท้องถิ่น อบต.เขาน้อย ท่านหนึ่งกล่าวว่า “หน่วยงานมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งโบราณสถาน และโบราณวัตถุของท้องถิ่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จะเป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและประชาชนในจังหวัดขอนแก่น สามารถดำเนินการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับจังหวัดและระดับประเทศได้ ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้าน ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ผมเป็นผู้นำชุมชนและเป็นคนในพื้นที่ ถ้านักท่องเที่ยวมาเที่ยวสามารถแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นได้ และยังให้ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้พาท่องเที่ยว” นอกจากคนในชุมชนได้ร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ชาวบ้านรวมตัวกันสร้างผลิตภัณฑ์เป็นอัตลักษณ์ของคนในชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มทำบ่อเกลือ กลุ่มปลูกผักหวาน กลุ่มงานฝีมือของที่ระลึกผลิตภัณฑ์ Geo Park ในแต่ละชุมชนมีความหลากหลายอยู่ที่ความถนัดของแต่ละกลุ่ม ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ 6 บ้านโคกม่วง ตำบลเมืองเก่าพัฒนา เป็นประธานกลุ่มทอผ้ากล่าวว่า “เป็นสมาชิกทอผ้าฝ้ายย้อมสีหิน 130 ล้านปี ทำการทอผ้าฝ้ายรูปไดโนเสาร์ ผ้าลายขิด และมีการแปรรูป ทำกระเป๋ ทำพวงกุญแจไดโนเสาร์ หมอนไดโนเสาร์อีกด้วย ยังมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น มาให้ความรู้ แนะนำการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ กว่าจะเป็นไปได้แบบเป็นรูปไดโนเสาร์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ก็ลองผิดลองถูกมาตลอด” และสมาชิกกลุ่มทอผ้าอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “เป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ทอผ้าขาวม้าสีหิน 130 ล้านปี โดยเดินทางเข้าไปเก็บหินที่อยู่ในป่าบนภูเขานำมาเข้าสู่กระบวนการย้อมสีหิน และนำมาทอเป็นผ้าเดือนละสองหุยกยาวประมาณ 2 เมตร”

ผู้ตอบในส่วนของผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่อุทยานธรณี มีส่วนสำคัญเป็นผู้ดูแลศูนย์ข้อมูลอุทยานธรณีขอนแก่น ให้บริการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานธรณีภายในอุทยานจะมีข้อมูลการท่องเที่ยว มีที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน Geo Park การบริหารจัดการโครงการ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วิถีชุมชนได้อย่างยั่งยืน ช่วยสร้างความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นถึงระดับชาติ ประชาชนในพื้นที่มีความตื่นตัวการสร้างมูลค่าจากแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมากและเป็นจุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามาศึกษา เยี่ยมชม เข้าพักในเขตพื้นที่อุทยานธรณี มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน ส่วนราชการและประชาชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นมีความเหมาะสม การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนท้องถิ่นการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ แหล่งธรณีวิทยาหุบเขาไดโนเสาร์ภูเวียง สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นเป็นอุทยานธรณีโลก เศรษฐกิจท้องถิ่นมีความเข้มแข็งยั่งยืน พัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นให้มีความหลากหลาย

4. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานธรณีขอนแก่นนั้น ได้มีส่วนร่วมที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่การประชาสัมพันธ์ การจัดทำคู่มือ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยว การติดตามและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นนั้น ได้ทำการประชาสัมพันธ์ โดยได้จัดทำแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น ทำป้ายประชาสัมพันธ์ การออกบูธจัดแสดงเกี่ยวกับอุทยานธรณีในเทศกาลงานหมื่นนาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น และเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น www.kkpao.go.th Line official:KhonKaenGeoPark(@KhonKaenGeoPark) เพื่อทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สถานที่แหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นเท่านั้น แต่ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดขอนแก่นด้วย ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลในเมือง คนหนึ่งกล่าวว่า”องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้มีการประชาสัมพันธ์ จัดประชุมหารือร่วมกับเทศบาลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานอื่น จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลต่างๆ”

ขณะเดียวกันเทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา ได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานธรณี ผ่านหอกระจายข่าวเสียงตามสายของเทศบาล อบต. และเสียงตามสายในหมู่บ้าน ชาวสารของ เทศบาล อบต. และ Face book ของหน่วยงาน มีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เชิญชวนโดยผ่านสื่อโซเชียล รูปแบบสื่อทางอินเทอร์เน็ต ประชาสัมพันธ์โดยบุคคล และยังมีป้ายประกาศประชาสัมพันธ์ ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ อบต.เมืองเก่าพัฒนา ท่านหนึ่ง กล่าวว่า”รูปแบบประชาสัมพันธ์ที่ อบต.ทำจะเป็นรูปแบบสื่อทางอินเทอร์เน็ต หอกระจายข่าวเสียงตามสายของ อบต. และประชาสัมพันธ์โดยบุคคลในการบอกต่อๆ กันไป”

เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ในด้านเนื้อหาของสื่อประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติม ต้องเพิ่มเนื้อหาสาระของสื่อประชาสัมพันธ์ ต้องระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน มีการกระจายข้อมูล ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลของทุกภาคส่วนมากขึ้นและเพิ่มเติมเวทีแสดงความคิดเห็นในระดับชุมชน/หมู่บ้าน สถานศึกษาและกิจกรรมของหน่วยงานราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โครงการ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ เช่น วิทยูทูบ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ออกบูธในงานเทศกาลต่าง ๆ สถานประกอบการ เช่นโรงแรม ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าพัก

ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน จนท.อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่าการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น จะส่งผลกระทบต่อด้านระบบนิเวศน์ (เช่นสัตว์ป่า,ป่าไม้ ฯลฯ)กับวิถีคนในชุมชน ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่ดิน วิถีชีวิตของคนในชุมชนในพื้นที่เปลี่ยนไปต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามา สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ด้านระบบนิเวศน์ ความสมบูรณ์ได้รับความคุ้มครอง อนุรักษ์ พื้นที่อนุรักษ์ทางมรดกมีการรวบรวมข้อมูลมากขึ้น เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา พิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ ได้รับการพัฒนา บูรณะ เป็นประโยชน์ทางประวัติศาสตร์ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน มีการพัฒนาดินมากขึ้นมูลค่าสูง(ระวางการปลูก) วิถีคนในชุมชนอาจเปลี่ยนไปจากเกษตรกรรมเป็นเชิงท่องเที่ยว เศรษฐกิจดีขึ้น มีรายได้มั่นคง รวมทั้งมีความต้องการรับทราบข้อมูล ชาวสารของอุทยานธรณีขอนแก่นในด้านเศรษฐกิจสังคม ต้องการเพิ่มวิศวกรรม ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านการท่องเที่ยว ต้องบูรณาการกับส่วนราชการอื่นหรือหน่วยงาน เอกชน ตลอดจนคนในชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป ดังคำกล่าวของผู้ดูแลศูนย์ข้อมูลอุทยานฯ กล่าวว่า “มีการประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานราชการ ใช้เอกสารแผ่นพับแจก ใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่สื่อความหมายการเข้าร่วม

กิจกรรมกับชุมชนตามโอกาส เนื้อหาสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น ความเป็นมา สิ่งที่เกิดขึ้นจะได้หลังจากเป็นพื้นที่อุทยานธรณีระดับประเทศ”

ผู้ตอบหลายท่านเป็นเจ้าหน้าที่และชาวบ้านในพื้นที่ ว่ามีการประชาสัมพันธ์มีแต่ค่อนข้างน้อยมากที่ได้เห็นรวมถึงสื่อโซเชียล งานออกบูธแสดงสินค้าตามเทศกาลต่างๆ ค่อนข้างมีให้เห็นน้อย แต่ก็ยังมีให้เห็นประชาชนในพื้นที่ที่ร่วมด้วยช่วยกันเป็นเฉพาะกลุ่ม การอบรมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจในการประชาสัมพันธ์อุทยานธรณีในกรณีที่ไปจัดแสดงสินค้านอกพื้นที่ มีการนำสัญลักษณ์เป็นรูปไดโนเสาร์ เช่นพวงกุญแจ หมอน กล่องใส่กระดาษทิชชู ทำเป็นรูปไดโนเสาร์ เป็นการประชาสัมพันธ์ในรูปสัญลักษณ์เป็นของที่ระลึก ของฝาก ดังคำกล่าวของผู้บริหารตำบลเขาน้อย กล่าวว่า”ในส่วนของ อบต.ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบ โดยแทรกเข้าในระเบียบวาระการประชุมของสภาท้องถิ่น ผ่านสมาชิกสภาท้องถิ่น และประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินกิจกรรมของ อบต. ร่วมกันกับผู้ปกครองที่อยู่ในตำบลและฝากประชาสัมพันธ์ไปด้วย เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น”

2. การจัดหามัคคุเทศก์ท้องถิ่น พบว่า จากเดิมนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจะสอบถามประวัติความเป็นมาของอุทยานธรณี ซึ่งจะมีข้อมูลผิดบ้างถูกบ้าง หุบเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว จึงได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นหาแร่ยูเรเนียมของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์ สกูลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน

เพื่อให้ทรัพยากรธรณี อันมีค่าเหล่านี้ยังประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นและอยู่คู่กับชาวขอนแก่นไปอีกนานเท่านาน จังหวัดขอนแก่นจึงได้ประกาศให้พื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่าเป็น "อุทยานธรณีขอนแก่น" ในปี พ.ศ.2561 โดยแต่งตั้งให้นายก อบจ.ขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นตามแนวทางและตัวชี้วัดของยูเนสโก ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด ปัจจุบันได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับประเทศ และอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนสู่อุทยานธรณีระดับโลก

การจัดหามัคคุเทศก์จะหาคนในชุมชนหรือในพื้นที่ที่ชาวบ้านอาศัยอยู่จะต้องมีความรู้ประวัติศาสตร์อุทยานธรณีขอนแก่น ประวัติของชุมชนและมีความสนใจอาสาพานักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมในสถานที่ต่างๆ แต่ไม่มีค่าตอบแทนให้ ในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้จัดทำโครงการอบรมมััคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยประสานกับ อบต.ในพื้นที่นำประชาชนที่มีความสนใจ มีจิตอาสาเข้าร่วมโครงการ ดังคำกล่าวของ เจ้าหน้าที่ อบต.เมืองเก่าพัฒนา ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำโครงการอบรมมััคคุเทศก์ท้องถิ่น ประสานกับ อบต.นำประชาชน และเยาวชน เข้าร่วมอบรมมััคคุเทศก์” ผู้ที่เข้าร่วมโครงการอบรมจะเป็นหญิง หรือชาย อายุ 15 ปีขึ้นไป มีการอบรมให้ความรู้เพื่อไปทำหน้าที่ประสานการท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทั้งแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว จะทำกาคัดเลือกโดยการประกวดผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ชุมชน จะมีทั้งเยาวชนและผู้สูงอายุดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลในเมือง ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีการจัดอบรมให้ความรู้กับเยาวชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในพื้นที่ มีการคัดเลือกทั้งชายและหญิง รวมปัจจุบันมี 30 คน” จัดอบรมมััคคุเทศก์โดยมีผู้นำในชุมชน ประชาชน และเยาวชน มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการอบรมมััคคุเทศก์ให้กับชุมชนใน

ท้องถิ่น จากเดิมจะมีเจ้าหน้าที่อุทยานและผู้นำชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ปัจจุบันจะเป็นมัคคุเทศก์จากนักเรียนโรงเรียนเวียงวังกร่วมกับผู้นำชุมชน เป็นผู้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวตลอดทั้งความรู้ประวัติความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่นให้นักท่องเที่ยวทราบ ดังคำกล่าวของชาวบ้าน หมู่ 11 ตำบลเขาน้อย ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ใครก็เป็นได้มัคคุเทศก์ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้และการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งปัจจุบันก็จะเป็นผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก และจะมีส่วนหนึ่งจะมาจากมัคคุเทศก์ โรงเรียนเวียงวังกร ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนด้วย”

ผู้ตอบเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลส่วนใหญ่(เทศบาลตำบลในเมือง อบต.เมืองเก่าพัฒนา อบต.เขาน้อย) ได้รับการประสานจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ให้คัดเลือกประชาชนในพื้นที่ เยาวชน หรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยคัดเลือกคนในท้องถิ่นที่รู้จักประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น อุทยานธรณี และประวัติของชุมชนโบราณ ดังคำกล่าวของคณะกรรมการหมู่บ้านและเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตสินค้าจักสานไม้ไผ่ ท่านหนึ่งกล่าวว่า “คนที่จะมาเป็นมัคคุเทศก์ ควรเป็นได้ทั้งชายและหญิง หรือไม่ก็เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือชุมชน เป็นผู้มีความรู้และรู้จักประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอุทยานธรณี และประวัติของชุมชนโบราณด้วย”

3. การจัดสรรงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จากเดิมได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนฯ โดยอุดหนุนด้านการท่องเที่ยวให้กับที่ว่าการอำเภอไปบริหารจัดการ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นอาจจะไม่ได้สนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบเงิน แต่จะสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือประชาสัมพันธ์ใน Face book จัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักมัคคุเทศก์ โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ทั้งในรูปแบบที่ใช้งบประมาณกับไม่ได้ใช้งบประมาณ ถ้าอุดหนุนเป็นตัวเงินจะตั้งเป็นเงินอุดหนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรณีให้การสนับสนุนหน่วยงานอื่น ดังคำกล่าวของผู้บริหารท้องถิ่น ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ในรูปแบบการให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา อบต.ได้รับงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยอุดหนุนผ่านอำเภอ ไม่ได้อุดหนุนมา อบต. โดยตรง” ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ให้การจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในพื้นที่ ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลท่านหนึ่งกล่าวว่า “เทศบาลได้มีการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนชมรมมัคคุเทศก์ สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มอาชีพ และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว”

ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จะต้องเขียนโครงการชี้แจงหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินการ เป็นค่าใช้จ่ายอะไร จำนวนเท่าไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ต้องระบุให้ชัดเจน เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาล หรือ อบต. เกินศักยภาพงบประมาณมาก ส่งโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบจ. หรือ กรมส่งเสริมฯ ในการจัดทำงบประมาณมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ต้องการความสงบร่มรื่นตลอดเส้นทางในการท่องเที่ยว

4. การจัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยว พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการจัดทำแผนฯ ได้มีการสำรวจความต้องการของหมู่บ้าน ชุมชน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ สำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา จะมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมด้วย เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดขอนแก่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อจัดทำเป็นแผนงานโครงการ นำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นโดยจะจัดทำแผนพัฒนาให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายนของทุกปี ดังคำกล่าวของจนท.อบจ. ท่านหนึ่งกล่าวว่า “อบจ. ได้มีการ

จัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น”

ในส่วนของเทศบาลตำบลในเมือง มีการประชุมแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น จัดทำแผนการท่องเที่ยวร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงาน ทุกภาคส่วนและมีการทำงานเป็นทีม ดังคำกล่าวของคณะกรรมการหมู่บ้าน ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับ อบจ.การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงผลิตภัณฑ์ในการพัฒนาเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์” ในส่วนของเทศบาล และ อบต.ในพื้นที่ ได้จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว บรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นแผน 5 ปี และมีการปรับปรุงแผนฯ ทุกปี ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง กล่าวว่า “ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาของ อบต.ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ถ้าโครงการไหนเกินศักยภาพของ อบต.จะนำโครงการนั้นเสนอเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาของ อบจ.ต่อไป”

5. การติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีการติดตามประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยการจัดทำแบบสำรวจ ประเมินความพึงพอใจ ความคุ้มค่าความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้ดำเนินการประเมินเป็นประจำทุกปี แต่จะติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตามยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวติดตามเป็นภาพรวม หรือบางครั้งก็ติดตามประเมินผลเป็นรายโครงการดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า “การติดตามและประเมินผลจะทำการติดตามหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดทำโครงการ ความสนใจของนักท่องเที่ยว สรุปผลจัดเก็บข้อมูล นำเสนอผู้บริหาร ผลการประเมินสามารถจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลในการนำเสนอโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นต่อไป”

ในส่วนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลตามยุทธศาสตร์สิ้นปีงบประมาณ หรือประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าวของ อบต.ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม ดังคำกล่าวของผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว กล่าวว่า “มีการประชาสัมพันธ์ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าวของ เทศบาล อบต.แจ้งผลการดำเนินงานหรือกิจกรรม”

5. สภาพการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen GeoPark)

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) เป็นพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงทางธรณีวิทยากับทรัพยากรด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ธรรมชาติวิทยา วัฒนธรรม และมรดกด้านอื่นๆ ที่จับต้องไม่ได้ ที่สำคัญคือเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน **หุบเขาภูเวียง** จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นพบกระดูกของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน

ที่ตั้งและขอบเขต

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากเมืองขอนแก่นประมาณ 70 กิโลเมตร ตามประกาศจังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 กำหนดพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่นและพื้นที่รองรับการพัฒนา ดังนี้

(1) อุทยานธรณีขอนแก่น ประกอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง พื้นที่อำเภอเวียงเก่า และพื้นที่อำเภอภูเวียง รวม 1,038 ตารางกิโลเมตร รวมประชากรประมาณ 9.3 หมื่นคน

(2) พื้นที่รองรับการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น ประกอบด้วยเขตพื้นที่อำเภอภูผาม่าน อำเภอชุมแพ อำเภอสีชมพู อำเภออุบลรัตน์ อำเภอบ้านฝาง อำเภอหนองเรือ และอำเภอหนองนาคำ รวมพื้นที่ 2,849 ตารางกิโลเมตร รวมประชากรประมาณ

ตราสัญลักษณ์และการตุนสัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับ จังหวัดขอนแก่น ได้จัดประกวดออกแบบตราสัญลักษณ์และการตุนสัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น ในปี พ.ศ.2561 วัตถุประสงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและนำตราสัญลักษณ์และการตุนสัญลักษณ์ใช้ในการสื่อสารองค์กรและประชาสัมพันธ์อุทยานธรณีขอนแก่น ซึ่งได้มีการนำมาใช้งานจนถึงปัจจุบันนี้

ตราสัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

ออกแบบโดยนายวัชรพล บรรดา มีแนวคิดใช้ไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอรัส ยืนบนลายเส้นสามเส้นที่หมายถึงชั้นหินของเปลือกโลก เป็นรูปร่างที่ผสมจากตัวอักษร GEO มาจากคำว่า GEOPARK หมายถึง "อุทยานธรณี" และผสมผสานเอกลักษณ์จังหวัดขอนแก่น คือ แคนอีสานและดอกคูณ ออกแบบโดยใช้ลายเส้นที่เรียบง่าย ดึงดูดสายตา ทันสมัยและเป็นสากล อยู่ในกรอบที่ชัดเจน ใช้สีส้ม สื่อถึงสีของดินและหิน สีเขียว สื่อถึงธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตภายในอุทยานธรณี และสีเหลือง คือสีของดอกคูณ

ความสำคัญของแหล่งธรณีวิทยาในระดับโลก

1) ไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลก 5 สายพันธุ์

นับตั้งแต่มีการค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ชิ้นแรกของประเทศไทย ณ ห้วยประตูตีหมา บริเวณเชิงเขาภูเวียง ในปี พ.ศ.2519 นำไปสู่การสำรวจ ขุดค้นและศึกษาวิจัยด้านบรรพชีวินวิทยาภายใต้ความร่วมมือไทย-ฝรั่งเศส ทำให้เทือกเขาภูเวียงเป็นแหล่งที่ค้นพบไดโนเสาร์ชนิดใหม่ของโลกมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการค้นพบไดโนเสาร์ทั้งชนิดกินพืชและกินสัตว์ในยุคครีเทเชียส (Cretaceous Period) อายุราว 65-135 ล้านปี ถึง 16 สกุล ที่สำคัญมีงานวิจัยค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกจำนวน 5 สกุล ได้แก่

- (1) ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน่ (Phuwiangosaurus sirindhornae)
- (2) สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส (Siamotyrannus isanensis)
- (3) สยามโมซอรัส สุธีธรณี (Siamosaurus suteethorni)
- (4) กิรินิมิมัส ขอนแก่นเอสซิส (Kinnareemimus khonkaenensis)
- (5) ภูเวียงเวนเตอร์ แย้มนิยมมิ (Phuwiangvenator yaemniyomi)

บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้แต่งตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ให้เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานอุทยานธรณีขอนแก่น และประกาศจัดตั้งอุทยานธรณีขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2561 มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น : นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2. รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

- (1) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง (ด้านธรณีวิทยาและการสื่อความหมาย)
- (2) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูเวียง (ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) :
- (3) ผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงวังกตวิทยาคม (ด้านการศึกษา)
- (4) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (ด้านการบริหารและประชาสัมพันธ์) :

3. สถานที่ปรึกษาอุทยานธรณีขอนแก่น : ประกอบด้วย รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น , นายอำเภอเวียงเก่า , นายอำเภอภูเวียง , นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ , กำนันทุกตำบลในพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้าส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวม 39 คน

4. คณะทำงานอุทยานธรณีขอนแก่น : ประกอบด้วยผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นที่เกี่ยวข้อง รวม 10 คน ได้แก่

(1) รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	เป็นหัวหน้าคณะทำงาน
(2) หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	เป็นคณะทำงาน
(3) ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ	เป็นคณะทำงาน
(4) ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	เป็นคณะทำงาน
(5) ผู้อำนวยการกองกิจการขนส่ง	เป็นคณะทำงาน
(6) หัวหน้าสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 3	เป็นคณะทำงาน
(7) หัวหน้าสถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอภูเวียง	เป็นคณะทำงาน
(8) ผู้อำนวยการสำนักการช่าง	เป็นคณะทำงานและเลขานุการ
(9) ผู้อำนวยการส่วนวิศวกรรมการก่อสร้าง	เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
(10) ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

การดำเนินงานเน้นกระบวนการทำงานจากล่างขึ้นบนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการทำงานระบบเครือข่าย ประกอบกับประกาศจังหวัดขอนแก่นที่กำหนดเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น ที่ครอบคลุม 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รวม 15 แห่ง ดังนั้นจังหวัดขอนแก่นได้พิจารณาถึงบทบาทหน้าที่และศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จึงได้แต่งตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมและสนับสนุนอุทยานธรณีขอนแก่นให้ก้าวไปในระดับประเทศและระดับโลก ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ อบต.ท่านหนึ่งกล่าวว่า “อบจ.ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพจัดตั้งอุทยานธรณีขอนแก่น จุดเด่น มีนักท่องเที่ยว นักศึกษา เข้ามาในพื้นที่ทำให้มีรายได้ในชุมชนท้องถิ่น จุดด้อย ประชากรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจแนวคิดของอุทยานธรณี”

อุทยานขอนแก่น มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เพราะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง แหล่งทรัพยากรที่สำคัญในเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง ได้แก่ แหล่งไดโนเสาร์และสัตว์ดึกดำบรรพ์ มีน้ำตกและจุดชมวิวดลอดจนแหล่งโบราณคดีในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคทวาราวดี โดยจะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูเวียงไม่เพียงเป็นแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ แต่ยังเป็นแหล่งรวมมรดกทางธรณีวิทยาและโบราณคดีที่สำคัญของประเทศอีกด้วยและยังมีศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในกรมสมเด็จพระเทพ (อพส.) โคกภูตากา แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ได้แก่ หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย วิถีชีวิตชาวประมง เชื้อนอุบลรัตน์ เกาะกุดหิน การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าและหัตถกรรมพื้นถิ่น แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา ได้แก่ศาลเจ้าจอมนรินทร์ วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม วัดป่ากิตติญาสุสรณ์ วัดจักร์เขมาราม วัดถ้ำผาเก็ง และวัดจันทาราม ฯลฯ

ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาล คนหนึ่งกล่าวว่า “มีการบูรณาการร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว คือฟอสซิลไดโนเสาร์ จุดชมวิวดำมดวัน จุดดูยวหาดสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณไม่เพียงพอ ควรเพิ่มจุดเช็คอินในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว”

จุดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ 5 สายพันธุ์เป็นทั้งกินเนื้อและกินพืช อุทยานธรณีขอนแก่น มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวทัศนียภาพที่สวยงาม มีจุดชมวิว แหล่งเรียนรู้มีวัฒนธรรมมีกลุ่มอาชีพการทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองย้อนสืบจากหินภูเขา เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มทอผ้าเป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น สัญลักษณ์คือรูปไดโนเสาร์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ Geo Park ในชุมชน ดังกล่าวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าคนหนึ่งกล่าวว่า “กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อนสืบ 130 ล้านปี ทอผ้าฝ้ายเป็นรูปไดโนเสาร์ ทำผ้าลายขิด ทำกระเป๋ และพวงกุญแจ ไดโนเสาร์ ทำเป็นของฝาก และของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น” มีนักท่องเที่ยว นักศึกษา ที่มีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์ เพื่อให้ความเป็นธรรมชาติยังคงอยู่เป็นแหล่งความรู้ คนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ชุมชนโบราณ ครึ่งอดีตกาล สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังกล่าวของชาวบ้านคนหนึ่งกล่าวว่า “สภาพแวดล้อมของอุทยานธรณีมีประวัติความเป็นมา มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา อุทยานไดโนเสาร์ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยว”

จุดด้อย พื้นที่อุทยานธรณีที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องพัฒนา สถานที่ท่องเที่ยวยังไม่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณยังไม่เพียงพอ เพิ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อคนต่างจังหวัดหรือต่างถิ่นได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ให้มากขึ้น และประชาชนส่วนมากไม่เข้าใจคำว่า “อุทยานธรณี” คนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ดังกล่าวของชาวบ้านในตำบลเมืองเก่าพัฒนาคนหนึ่งกล่าวว่า “จุดด้อยของคนในพื้นที่ส่วนมาก ยังขาดความรู้ความเข้าใจของ คำว่าอุทยานธรณี ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนมากกว่านี้ ชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของอุทยานธรณี ก็จะเข้าใจ รู้ความหมาย แต่ชาวบ้านที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมก็จะไม่สนใจ ไม่รับรู้เรื่องราว นับว่าเป็นจุดด้อยมาก”

6. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริม

การท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen GeoPark)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen GeoPark) ในจังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

1. การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ควรจะมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนและจริงจัง และอยู่ในวงกว้างกว่านี้ เพราะเป็นการประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันยังอยู่ในวงแคบเกินไป ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจะเป็นคนขอนแก่น และทราบจากคำบอกเล่าของคนที่เคยมาเที่ยวและจากแผ่นพับ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น และแผ่นพับขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย และหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น ควรร่วมมือกันจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น บริเวณข้างถนนสายหลัก เช่น ถนนมิตรภาพ ถนนมะลิวัลย์ สายขอนแก่น-ชุมแพ เป็นต้น เพื่อให้ผู้สัญจรผ่านไปมาและประชาชนจังหวัดใกล้เคียงได้เห็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ดังกล่าวของสมาชิกกลุ่มอาชีพคนหนึ่งกล่าวว่า “การประชาสัมพันธ์ควรให้มากกว่านี้ หน่วยงานราชการ เอกชน ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีแผ่นพับแนะนำโครงการ geo park มีหน้าที่อะไรบ้างชาวบ้านจะได้รับรู้ รวมทั้งนักท่องเที่ยวด้วย”

จากการประชาสัมพันธ์ โดยการแจกแผ่นพับยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ควรเพิ่มความถี่ของสื่อการประชาสัมพันธ์ เช่น วารสารท้องถิ่น และควรเพิ่มเนื้อหารายละเอียดของอุทยานธรณีขอนแก่น ให้หลากหลายและกว้างขวางมากขึ้น และวิธีการประชาสัมพันธ์อีกวิธีหนึ่งที่นักท่องเที่ยว กลุ่มสมาชิก และชาวบ้านเสนอแนะคือ **“ควรจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์มากขึ้น เพิ่มเนื้อหารายละเอียด ของ Geo Park ให้หลากหลายขึ้น จัดทำเป็นสารคดีท่องเที่ยว และควรมีการพัฒนาเว็บไซต์ ให้เป็นปัจจุบันตลอด”**

2.ควรส่งเสริมการพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น ปัจจุบันมัคคุเทศก์ โดยมากจะทำการคัดเลือกจากชาวบ้าน นักเรียนในพื้นที่ มีจิตอาสา และมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของอุทยานธรณี จะต้องอธิบายรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวคนไทย แต่ถ้านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจะไม่สามารถอธิบายรายละเอียดภาษาอังกฤษได้เท่าที่ควร บางคนพูดไม่ได้เลย มัคคุเทศก์ไม่มีค่าตอบแทน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ควรให้การสนับสนุน โดยการจัดอบรมมัคคุเทศก์อย่างต่อเนื่อง 3 เดือน หรือ 6 เดือน ควรมีการจัดอบรมด้านภาษา มีการเรียนการสอน สำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยเฉพาะ ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าคนหนึ่งกล่าวว่า **“ควรจัดหามัคคุเทศก์และฝึกอบรมมัคคุเทศก์อาสาในท้องถิ่นระดับตำบลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพ”**

3. แนวทางด้านการจัดทำงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีส่วนร่วมโดยให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น จัดทำโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ส่วนมากจะสนับสนุนการให้ความรู้กับชุมชน ในด้านงบประมาณไม่ได้จัดสรรให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจะจัดทำเป็นโครงการและลงพื้นที่ดำเนินการเอง ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า **“องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้กับชุมชน โดยตรง แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จะเป็นผู้จัดทำโครงการเอง”**

4. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้บรรจุการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นแผน 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา และเทศบาลตำบลในเมือง ได้บรรจุแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับงบประมาณของเทศบาล และขององค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละปีดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ อบต.คนหนึ่งกล่าวว่า **“ได้นำโครงการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น บรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ของ อบต.”**

5. แนวทางการติดตามและประเมินผล องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรร่วมกับเทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อุทยานธรณีขอนแก่น ร่วมกันติดตามและประเมินผล โดยการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวเป็นรายไตรมาส 3 เดือน 6 เดือน ซึ่งปัจจุบันอุทยานธรณีขอนแก่น ศูนย์ข้อมูลอุทยานธรณีขอนแก่น เป็นผู้เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม เทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ควรแจกแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ จากนักท่องเที่ยว เพื่อนำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าคนหนึ่งกล่าวว่า **“เทศบาล อบต.ในพื้นที่ ควรลงมาพื้นที่ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างน้อยทุกๆ 6 เดือน หรือปีละ 1 ครั้ง เพื่อจะได้มีการปรับปรุง หรือพัฒนากลุ่มอาชีพให้ดีขึ้น และควรติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง”**

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) เป็นการติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อคิดเห็นของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น ด้วยแนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up Approach) ภายใต้โครงการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo park) ในครั้งนี้ เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงลึกของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ในส่วนของนักท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น เป็นการประเมินผลแบบผสม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

- 1.1 เพื่อต้องการทราบระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
- 1.2 เพื่อต้องการทราบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 1.3 เพื่อต้องการทราบสภาพการท่องเที่ยวของ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park)
- 1.4 เพื่อต้องการทราบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)

2. แนวทางและวิธีการประเมินผล

ศึกษารายละเอียดการประเมินจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในส่วนของแบบสอบถามโดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้ว เลือกใช้วัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุงวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบางประการ กำหนดประเด็นประเมิน แบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาข้อมูลจากข้อเท็จจริงแล้วเลือกใช้ประเด็นที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามได้ปรับปรุงประเด็นขึ้นใหม่บางประเด็นเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการติดตามประเมินผลโครงการและพัฒนาเครื่องมือประเมินคือแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ (ปลายเปิด-ปิด)

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น / สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลคือแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ (ปลายเปิด-ปิด) แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. กลุ่มแรก นักท่องเที่ยว เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น

2. กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของ อบจ. ขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 สภาพการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ อบจ.ขอนแก่น

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ใช้ในส่วนของนักท่องเที่ยวแจกและเก็บรวบรวม ณ สถานที่อุทยานธรณี ที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาเป็นหมู่คณะ หรือส่วนตัว ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ณ สถานที่ปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ และลงพื้นที่สัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน ประชาชนทั่วไปในสถานที่ดำเนินโครงการในพื้นที่ (อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ

3. สรุปผลการติดตามและประเมินผล

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (แบบสอบถามนักท่องเที่ยว)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 95 ราย เป็นหญิง 56 ราย (ร้อยละ 58.95) และเป็นชาย 39 ราย (ร้อยละ 41.05) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี 30 ราย (ร้อยละ 31.58) รองลงมาอายุน้อยกว่า 20 ปี 24 ราย (ร้อยละ 25.26) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด 39 ราย(ร้อยละ 41.05) รองลงมาระดับประถมศึกษา 18 ราย(ร้อยละ 18.95) อาชีพรับจ้างทั่วไปและนักเรียน/นักศึกษาเท่ากัน 24 ราย(ร้อยละ 25.26) เกษตรกร 22 ราย(ร้อยละ 23.16) ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่น (ร้อยละ 63.16) อยู่ต่างจังหวัด (ร้อยละ 22.11) การเดินทางมารถยนต์ส่วนตัว(ร้อยละ 98.95) ส่วนมากเดินทาง ไป-กลับภายใน 1 วัน (ร้อยละ 95.79) รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น จากป้ายประชาสัมพันธ์(ร้อยละ 50.53) และจากเพื่อนหรือบุคคลแนะนำ (ร้อยละ 37.89)

3.2 ความพึงพอใจข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen Geo Park) ดังนี้

- นักท่องเที่ยว(ร้อยละ 84.40)มีความพึงพอใจอุทยานธรณีขอนแก่น เหมาะสมเป็นอุทยานธรณีโลก
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 77.44) ได้ทราบประวัติ และความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 76.80) มีความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.80) มีแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว หลากหลาย
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.60) มีความพึงพอใจในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ /การบริการของเจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 72.60) มีความพึงพอใจในการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร สารคดี สื่อออนไลน์ และอื่นๆ
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 71.80) มีความพึงพอใจที่พัก และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 71.00) มีความพึงพอใจการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่างๆ

3.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล(แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น/ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มอาชีพ คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่อุทยาน/ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว)

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 121 เป็นหญิง 78 ราย ชาย 43 ราย อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มีมากที่สุด จำนวน 35 ราย อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 29 ราย อายุน้อยที่สุดอยู่ในช่วงระหว่าง 21-30 ปี มีจำนวน 12 ราย ที่อยู่ปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบมีที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น อาศัยอยู่ในตำบลเมืองเก่าพัฒนา มากที่สุด จำนวน 46 ราย อยู่ในตำบลเขาน้อย จำนวน 28 ราย อาศัยอยู่ในเขตตำบลในเมือง จำนวน 25 ราย และไม่ระบุ จำนวน 22 ราย ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 38 ราย รองลงมาจบประถมศึกษา และจบปริญญาตรี จำนวน 28 ราย เท่ากัน และระดับ ปวช.น้อยสุด จำนวน 3 ราย สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบเป็นชาวบ้าน จำนวน 67 ราย เจ้าหน้าที่เทศบาล จำนวน 19 ราย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล. จำนวน 10 ราย ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 11 ราย

3.4 การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) สรุปได้ว่า

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นนั้น ได้ทำการประชาสัมพันธ์ โดยได้จัดทำแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานธรณีขอนแก่นทำป้ายประชาสัมพันธ์ การออกบูธจัดแสดงเกี่ยวกับอุทยานธรณีในเทศกาลงานไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น และเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น www.kkpao.go.th Line official:KhonKaenGeoPark(@KhonKaenGeoPark) เพื่อทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สถานที่แหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นเท่านั้น แต่ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดขอนแก่นด้วย ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลในเมือง คนหนึ่งกล่าวว่า”องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้มีการประชาสัมพันธ์ จัดประชุมหารือร่วมกับเทศบาลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานอื่น จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลต่างๆ”

2. การจัดหามัคคุเทศก์ท้องถิ่น พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้จัดทำโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยประสานกับ อบต.ในพื้นที่นำประชาชน เยาวชนที่มีความสนใจ มีจิตอาสาเข้าร่วมโครงการ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการอบรมจะเป็นหญิง หรือชาย อายุ 15 ปีขึ้นไป มีการอบรมให้ความรู้เพื่อไปทำหน้าที่ประสานการท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวตลอดทั้งแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว จะทำการคัดเลือกโดยการประกวดผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ชุมชน และประวัติความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น ให้นักท่องเที่ยวทราบ จะมีทั้งเยาวชนและผู้สูงอายุดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลในเมือง ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีการจัดอบรมให้ความรู้กับเยาวชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในพื้นที่ มีการคัดเลือกทั้งชายและหญิง รวมปัจจุบันมี 30 คน” ไม่มีคำตอบแทนให้ ดังคำกล่าวของชาวบ้าน หมู่ 11 ตำบลเขาน้อย ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ใครก็เป็นได้มัคคุเทศก์ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้และการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งปัจจุบันก็จะเป็นผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก และจะมีส่วนหนึ่งจะมาจากมัคคุเทศก์ โรงเรียนเวียงวงกต ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนด้วย”

3. การจัดสรรงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จากเดิมได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนฯ โดยอุดหนุนด้านการท่องเที่ยวให้กับที่ว่าการอำเภอไปบริหารจัดการ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ไม่ได้สนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบเงิน แต่จะสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือประชาสัมพันธ์ใน Face book จัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่มัคคุเทศก์ โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ทั้งในรูปแบบที่ใช้งบประมาณกับไม่ได้ใช้งบประมาณ ถ้าอุดหนุนเป็นตัวเงินจะตั้งเป็นเงินอุดหนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรณีให้การสนับสนุน

หน่วยงานอื่น ดังคำกล่าวของผู้บริหารท้องถิ่น ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ในรูปแบบการให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา อบต.ได้รับงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยอุดหนุนผ่านอำเภอ ไม่ได้อุดหนุนมา อบต.โดยตรง” เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่ได้ตั้งงบประมาณ ให้การสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในพื้นที่ ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลท่านหนึ่งกล่าวว่า “เทศบาลได้มีการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนชมรมมัคคุเทศก์ สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มอาชีพ และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว”

4. การจัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยว พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการจัดทำแผนฯ ได้มีการสำรวจความต้องการของหมู่บ้าน ชุมชน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ สำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา จะมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมด้วย เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดขอนแก่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ นำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยจะจัดทำแผนพัฒนาให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายนของทุกปี ดังคำกล่าวของ เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ท่านหนึ่งกล่าวว่า “อบจ.ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น”

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีหน่วยงานที่เข้าร่วมในการจัดทำแผน คือ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดขอนแก่น เทศบาลตำบล/เมือง องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้าน จะต้องมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

5. การติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีการติดตามประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยการจัดทำแบบสำรวจ ประเมินความพึงพอใจ ความคุ้มค่าความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้ดำเนินการประเมินทุกปี แต่จะติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตามยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวติดตามเป็นภาพรวม หรือบางครั้งก็ติดตามประเมินผลเป็นรายโครงการ การติดตามและประเมินผลจะทำการติดตามหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดทำโครงการ ความสนใจของนักท่องเที่ยว สรุปผลจัดเก็บข้อมูล นำเสนอผู้บริหาร ผลการประเมินสามารถจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลในการนำเสนอโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นต่อไป

ที่กล่าวมาข้างต้น คือการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park)

3.5 สภาพการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park)

การดำเนินการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) เป็นพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวมซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบ จำนวน 5 สกุล คือ (1) ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน (2) สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส (3) สยามโมซอรัส สุธีธรนิ (4) กิรินิมัส ขอนแก่นเอสซิส (5) ภูเวียงเวนเตอร์ แยมนิยมิ เป็นทั้งสายพันธุ์กินพืชและกินเนื้อ อุทยานธรณีขอนแก่นมีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย คือ กลุ่มอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีจากหินภูเขา “ผ้าธรณี” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถนอมอาหาร กลุ่มหัตถกรรม เป็นของ

คนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีสัญลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การจัดการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และส่วนราชการที่เข้ามาดูแลร่วมกัน ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น(อำเภอเวียงเก่า และอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและหัตถกรรม นักท่องเที่ยวมาเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว ส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง สามารถเดินทางไปเช้า เย็น กลับได้ภายในหนึ่งวัน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ ดูวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ทำอาชีพการทำบ่อเกลือสินเธาว์บ้านบ่อ กลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายย้อมสีดินจากภูเขาเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่นบ้านโคกม่วง หมู่บ้านผ้าไหมบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านหินร่อง และศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ไร่แทนคุณแผ่นดิน สวนธรรมจักร และไร่เวียงชมพู สถานที่ด้านประวัติศาสตร์และด้านศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ศาลเจ้าจอมนรินทร์ ตั้งอยู่ตรงปากช่องทางเข้าออกหุบเขาภูเวียง วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม วัดปากกิตติฐานุสรณ์ จัดจันท์เขาราม วัดถ้ำผาเก็ง และวัดจันทาราม เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2519 ได้มีการค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย “หุบเขาภูเวียง” มีสภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะเป็นรูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบตรงกลาง และมีทางออกเพียงทางเดียว ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์ จำนวน 5 สายพันธุ์

ในปี พ.ศ. 2561 ได้ประกาศพื้นที่อำเภอภูเวียง และอำเภอเวียงเก่าเป็น “อุทยานธรณีขอนแก่น” ได้แต่งตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่น ได้บูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2563 ได้ประกาศรับรองเป็น “อุทยานธรณีระดับประเทศ” ตั้งแต่วันที่ 28 ตุลาคม 2563 ปัจจุบันกำลังดำเนินการขับเคลื่อนสู่อุทยานธรณีระดับโลก

3.6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น ควรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่านี้ ควรพัฒนาในลักษณะบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนในทุกด้าน ควรทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัด ควรประสานงานขอความร่วมมือกับโรงแรมในจังหวัดในการประชาสัมพันธ์ จัดเส้นทาง เป็นโปรแกรมนำเที่ยวประจำจังหวัด ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะเป็นประชาชนทั่วไปที่มาเที่ยว ไป-กลับ รองลงมาเป็นนักเรียน คนต่างประเทศค่อนข้างจะน้อย ถ้าเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์ และขยายวงกว้างในการสื่อสารขึ้นจะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

ควรมีการส่งเสริมด้านงบประมาณ เพื่อนำงบประมาณไปปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น และควรมีงบประมาณไปตั้งเป็นค่าตอบแทนให้กับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพราะปัจจุบันมัคคุเทศก์ไม่มีค่าตอบแทน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรบรรจุแผนงานการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานควรมีการตรวจสอบและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. การอภิปรายผล

จากการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park) พบว่า

1. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) พบว่า

1.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในวงแคบและไม่ทั่วถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต้องทำหลายช่องทางเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน หน่วยงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคีเครือข่ายอุทยานธรณี ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์และหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมดำเนินการ เพราะการมีส่วนร่วมนั้น เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชนจนถึงการพัฒนาระดับประเทศที่ต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ในการประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องช่วยกันเพิ่มช่องทางสื่อให้เป็นวงกว้าง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง (ลำไย แสงสว่าง, 2547) ในขณะเดียวกันจะมีความแตกต่าง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และ อินเทอร์เน็ต เป็นการใช้อย่างกว้าง(วิรุณา วรจินดา, 2549)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ คือการจัดทำแผนพื้บนแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นการประชาสัมพันธ์ในวงแคบ เว็บไซต์ของหน่วยงาน www.kkpao.go.th Line official: KhonKaenGeoPark(@KhonKaenGeoPark) และ Internet เป็นการใช้สื่อในวงกว้าง

1.2 ด้านการจัดหามัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีการจัดอบรมให้กับคนในชุมชนและนักเรียน ที่มีความสนใจมีจิตอาสา มีความรู้ประวัติความเป็นมาของอุทยานธรณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(ภัทรธิดา ผลงาม, 2549) คนในชุมชนตลอดทั้งเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนั้น เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความตั้งใจในการทำงานของมัคคุเทศก์ที่อาสาทำงานเพื่อชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว โดยไม่มีค่าตอบแทนให้ แต่มัคคุเทศก์จะได้ค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวบางคนเท่านั้น

สรุปได้ว่า คนในชุมชน นักเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นมัคคุเทศก์นั้น เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชน นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความตั้งใจในการทำงาน อาสาทำงานเพื่อชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง ไม่มีค่าตอบแทนให้ บริหารจัดการโดยคนในชุมชน

1.3 ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดสรรงบประมาณ มีการเข้าไปดำเนินการเอง และสนับสนุนงบประมาณให้เงินอุดหนุนไปดำเนินการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีความพร้อมในด้านบริการ (ลำไย แสงสว่าง, 2547) องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาอาชีพให้กับประชาชน การประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผนการท่องเที่ยวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น ควรปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมอุทยานธรณีขอนแก่น การจัดทำของที่ระลึกมีความหลากหลาย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีขอนแก่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรปรับปรุงอุทยานแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การจัดทำของที่ระลึกที่มีความหลากหลาย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.4 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สิ่งต่างๆ นับตั้งแต่ สื่อพื้นบ้าน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และการประชาสัมพันธ์ทาง อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมรายได้แก่บุคคลและชุมชน มีการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว และยังมีบทบาทในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี และแผนพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย(วิธนา วรจินดา, 2549)

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1.5 การติดตามและประเมินผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น พื้นที่อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง ยังคงมีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังดำเนินไปในระบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชน และก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบท นับได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาชนบท เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อีกวิธีหนึ่ง โดยการดำเนินการจะต้องมีการติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีขอนแก่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยชาวบ้านคนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและได้รวมกลุ่มหารายได้เข้าชุมชน ตามวิถีชาวบ้าน หน่วยงานในพื้นที่ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลทุกปี องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นปีละ 1 ครั้ง

2. สภาพการท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น จุดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบ ฟอสซิลไดโนเสาร์ 5 สายพันธุ์เป็นทั้งกินเนื้อ และกินพืช อุทยานธรณีขอนแก่น มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยว ทิวทัศน์ที่สวยงาม มีจุดชมวิว แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีประเพณีและวัฒนธรรม มีกลุ่มอาชีพการทอผ้า ผ้าย้อมเมืองย้อมสีจากหินภูเขา “ผ้าธรณี” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถนอมอาหาร กลุ่มหัตถกรรม เป็นของคนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีสัญลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สัญลักษณ์คือรูปไดโนเสาร์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ Geo Park ในชุมชนมีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น(นิตยา สาราษฎร์, 2546) เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) ควรส่งเสริมพัฒนาการประชาสัมพันธ์อยู่ในวงแคบและทั่วถึง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่ามี **จุดอ่อน** ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง (นิตยา สาราษฎร์,2546) และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้าน

ประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อต่างๆ นับตั้งแต่สื่อพื้นฐาน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นการใช้สื่อในวงกว้าง ทั้งรูปแบบการใช้สื่อและเนื้อหาของการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการพัฒนาส่งเสริมอาชีพภูมิปัญญาของชาวบ้าน ความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน และการอนุรักษ์ธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (วิรุณา วรจินดา, 2549)

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” จากผลการวิเคราะห์ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านมรดกเทศก์ท้องถิ่น มีการจัดอบรมให้ความรู้ มัคคุเทศก์สามารถปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กรณีสืบศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ภัทรธิดา ผลงาม, 2549)

การติดตามและประเมินผลครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรอนุรักษ์เป็นสถานที่ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ สัตว์โลกดึกดำบรรพ์ ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติภูเวียง “หุบเขาภูเวียง” มีทางเข้าทางเดียวเท่านั้น ชาวบ้าน มีประเพณีวัฒนธรรมสืบทอดกันมา เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่สืบทอดกันมา เช่นการนำหินภูเขาเมาย้อมผ้า การทำบ่อเกลือสินเธาว์(การต้มเกลือ) เป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน

5. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการติดตามฯ มีดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ของอุทยานธรณีขอนแก่น ยังไม่แพร่หลายและยังอยู่ในวงแคบ ซึ่งมีผลทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวแบบไป-กลับ ไม่สามารถที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และเข้าถึงหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ ของชุมชนได้ ควรเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ มีการใช้โซเชียลมีเดีย Line มาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างทีมงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากระดับล่างถึงระดับบน นอกจากนั้นยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ มาช่วยในการขับเคลื่อนงาน ทั้งการประชาสัมพันธ์ด้วย Website Facebook และYoutubeการใช้การจัดเก็บพิกัดแหล่งท่องเที่ยวด้วยระบบ GPS การให้บริการแผนที่และการนำทางด้วยระบบ GIS และ Web Application การเก็บภาพมุมสูงด้วยเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ(Drone) และการใช้เทคโนโลยี AR ในการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ เช่น การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ในพื้นที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรร่วมมือกันในการจัดหางบประมาณ หาแหล่งรายได้ เช่น การจัดทำของที่ระลึก ให้มีความหลากหลาย ในการเพิ่มรายได้ เพื่อจะได้นำเงินมาบริหารจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

3) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น บรรลุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ควรกำหนดนโยบายในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง

5.2 ข้อเสนอแนะในการติดตามและประเมินผลครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการติดตามและประเมินผลในเชิงสำรวจ เกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดขอนแก่น หรือในจังหวัดอื่น
- 2) ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น และเพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ต่อไป
- 3) ควรติดตามและประเมินผลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ความรู้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศให้ถูกต้องอีกด้วย
- 4) ควรติดตามและประเมินผล แบบผสมทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อื่นทั้งนี้จะได้ทราบข้อมูลเชิงกว้างและเชิงลึก
- 5) การพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นควรต้องเพิ่มความเข้มข้นในกระบวนการด้านโครงสร้างและบริหารการสร้างความภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง
- 6) ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าอุทยานธรณีคืออะไร ทำไมต้องผลักดันให้เป็นอุทยานธรณีโลกและเมื่อเป็นแล้วประชาชนจะได้อะไรหรือจะถูกจำกัดสิทธิหรือไม่ในเรื่องกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ
- 7) จะต้องมีการสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญจากทุกภาคส่วน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จากการติดตามและประเมินผล พบว่า ประชาชนทั่วไปมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ มีดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ควรมีการติดตั้งป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในขอนแก่นจีโอพาร์ค
- ควรจัดสร้างซุ้มประตูทางเข้าขอนแก่นจีโอพาร์ค
- ควรมีการก่อสร้างห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
- ควรมีการส่งเสริมให้สถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอภูเวียงเป็นจุดบริการและกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
- ควรพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานผู้ขับขี่รถโดยสารสาธารณะในพื้นที่

2) ด้านการท่องเที่ยว

- ควรมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่และหลายรูปแบบ เช่นโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา/โปรแกรมไหว้พระ 9 วัด/โปรแกรมชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์/โปรแกรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนาและควายไทย เป็นต้น
- ชาวชุมชนนาหว้า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรม "ถนนควายเดิน" และจัดมหกรรมควายไทยบริเวณพื้นที่หาดสวรรค์ ตำบลนาหว้า อำเภอภูเวียง
- ส่งเสริมการจัดกิจกรรม Workshop สำหรับนักท่องเที่ยว ให้เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตพื้นที่ เช่น การทอผ้า การทำอาหาร การทำเกษตร และการประมงพื้นบ้าน เป็นต้น
- ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดมหกรรมไดโนเสาร์ การปั่นจักรยาน การจัดวิ่งมาราธอน และเทศกาลดนตรี เป็นต้น
- ต้องการให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ และยุวมัคคุเทศก์ สำหรับประชาชนและนักเรียนในพื้นที่
- ตำบลหนองกุงธนสาร ต้องการให้มีการส่งเสริมกลุ่มดนตรีไทยในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์ต่างจากพื้นที่อื่นเพราะอพยพมาจากอีสานใต้

- เสนอให้มีการจัดกิจกรรมสักการะเจ้าจอมนรินทร์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูเวียงและชาวเวียงเก่า โดยกำหนดตัวร่วมกันที่ประชาชนจากทั้งสองอำเภอมาร่วมทำกิจกรรมเพื่อสักการะศาลเจ้าจอมนรินทร์ร่วมกัน เช่นมีการรำบวงสรวง เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างประชาชนทั้งสองอำเภอ

- ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงให้นักเรียนมาทัศนศึกษาในพื้นที่ โดยประสานผ่านเครือข่ายขอนแก่นจีโอพาร์คเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและกระจายรายได้ผ่านบริการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่อง เช่น การจัดอาหาร และกิจกรรม DIY เป็นต้น

3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน

- เสนอให้มีการพัฒนาตลาดนัดสินค้าชุมชนโดยใช้ตลาดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ เช่น ตลาดสดเทศบาลตำบลในเมืองและตลาดหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา เพื่อให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

- ควรมีการบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงรับประทานอาหารเช้าในพื้นที่ทั้งจากร้านอาหารและการจัดเตรียมอาหารโดยชุมชน

- ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ

- ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมการจัดตั้งโฮมสเตย์ในพื้นที่

- ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในเรื่องมาตรฐานอาหารและยา (อย.)

- ต้องการให้มีการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากพืชสมุนไพรในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริเวณโคกภูตากาซึ่งอยู่ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริกรมสมเด็จพระเทพฯ

- การส่งเสริมการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่นการมัดย้อมผ้าฝ้าย การย้อมผ้าไหมแบบอินทรีย์ (ไม่ใช่สารเคมี) การผลิตกาแฟขี้ควาย การผลิตอาหาร เป็นต้น

- การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการทำเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

- สนับสนุนกิจกรรมตำบลสุขภาวะและการแพทย์แผนไทย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

4) ด้านการศึกษา

- ควรจัดให้มีการให้ความรู้ด้านธรณีวิทยาและไดโนเสาร์ของขอนแก่นจีโอพาร์ค แก่นักเรียนในพื้นที่ทั้งในอำเภอเวียงเก่าและในอำเภอภูเวียง

- ต้องการให้มีการอบรมการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับรองรับการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

- ต้องการให้มีการจัดอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจำหน่ายสินค้าและการท่องเที่ยวทั้งโซเชียลมีเดียและ e-commerce

- ทางโรงเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะจีโอพาร์คให้นักเรียนในโรงเรียนได้สัมผัสความเป็นขอนแก่นจีโอพาร์คผ่านงานศิลปะ

- ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาให้กับนักเรียนในพื้นที่

- การส่งเสริมชมรมมรดกเทศกในโรงเรียน

- การสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขอนแก่นจีโอพาร์คในโรงเรียน

.....

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คู่มือติดตามและประเมินผลการจัดทำและ
แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

กรมทรัพยากรธรณี, 2550, ธรณีวิทยาประเทศไทย (Geology of Thailand), กรมทรัพยากรธรณี, 598 หน้า.
2553, แร่ : กรมทรัพยากรธรณี, 320 หน้า.

สำเร็จ จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. สถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

สุวัฒน์ บุญลา. ทักษะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มประชาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.

พัชรี ฤกษ์ทอง.(2543).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำจังหวัดเพชรบุรี.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชานโยบายสาธารณะ,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต.

นิตยา สาราษฎร์. 2546. การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไทย บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดเค้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
วิทยานิพนธ์. มหามบัณฑิตสาขาศิลปศาสตร์ : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

นิตยสาร Way – Waymagzine.org , อุทยานธรณีสตูลสู่อุทยานธรณีโลก. (online) , always-march2017.

ลำไย แสงสว่าง. 2547. บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
มหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

วิรุณา วรจินดา. 2549. บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์. มหามบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

เอกสารบรรยายสรุปสำหรับผู้บริหาร “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen Geo Park). 2564.
สำนักการช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.

ข้อมูลเชิงวิชาการท่องเที่ยว. 2548. http://www.most.go.th/tour_dcdescription.htm

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรม

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ”อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen Geo park)

ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จากนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มอาชีพ

-2-

งานหัตถกรรม งานฝีมือ ถัก ทอ ของที่ระลึก

การทำไข่เค็มจากดินภูเขา

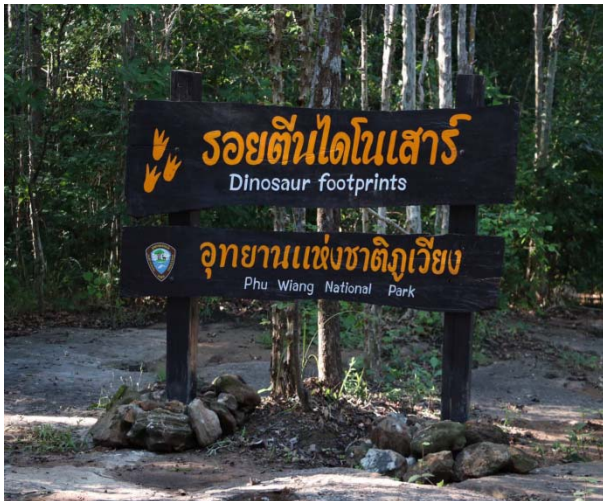

ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จากนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มอาชีพ

-3-

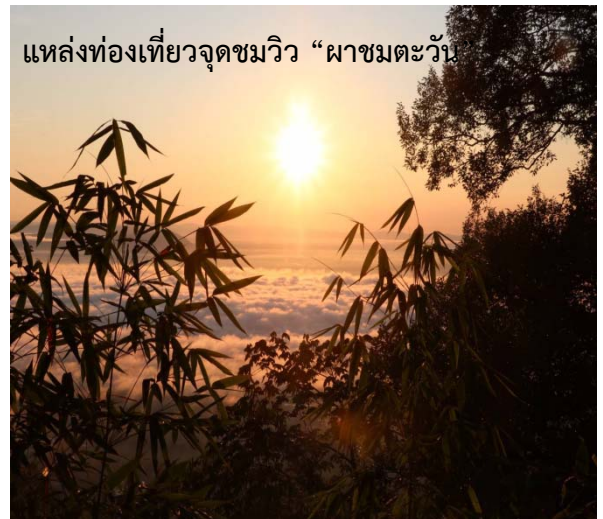

-4-

การสำรวจสถานที่ท่องเที่ยว ตามรอยเท้าไดโนเสาร์

-5-

แบบสอบถามโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น KhonkaenGeopark”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ พร้อมกรอรายละเอียดตามจริง ประกอบด้วย ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่นๆ ไม่ระบุ.....
๒. อายุ ☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี ☐ ๒๑- ๓๐ ปี ☐ ๓๑- ๔๐ ปี
☐ ๔๑- ๕๐ ปี ☐ ๕๑-๖๐ ปี ☐ มากกว่า ๖๐ ปี
๓. การศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ ม.ต้น ☐ ม.ปลาย ☐ ปวช.
☐ ปวส./ปวท. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
๔. อาชีพหลัก ☐ เกษตรกร ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ นักเรียน/นักศึกษา
☐ รับราชการ ☐ รัฐวิสาหกิจ ☐ องค์กรเอกชน ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
๕. ภูมิลำเนา ☐ จังหวัดขอนแก่น ในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK (เวียงเก่า/ภูเวียง)
☐ จังหวัดขอนแก่น นอกเขตอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK (ระบุ)
☐ ต่างจังหวัด (ระบุ)
☐ ต่างประเทศ (ระบุ)
๖. การเดินทาง ☐ รถยนต์ส่วนตัว ☐ ซื้อโปรแกรมทัวร์ ☐ รถโดยสารสาธารณะ
๗. การท่องเที่ยว ☐ ๑วัน ไป-กลับ ☐ พักค้างคืน ๑ คืน ☐ พักค้างคืนมากกว่า ๑ คืน
๘. รู้จักอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK ได้อย่างไร
☐ ป้ายประชาสัมพันธ์ ☐ วิทยุ / โทรทัศน์
☐ เพื่อนหรือบุคคลอื่นแนะนำ ☐ Line official : KhonkaenGeopark (@KhonkaenGeopark)
☐ เว็บไซต์: www.khonkaen-geopark.com ☐ ซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริษัทนำเที่ยว
☐ facebook fan page : <https://www.facebook.com/KhonkaenGeopark>

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK

	ประเด็น	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว/ประชาชนต่อการดำเนินงานอุทยานธรณีขอนแก่น KHONKAEN GEOPARK				
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด
๑	ประวัติ และความเป็นมาของอุทยานธรณีขอนแก่น					
๒	มีแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยว หลากหลาย					
๓	การเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร สารคดี สื่อออนไลน์ และอื่นๆ					
๔	ความสะดวกในการเดินทางเที่ยว					
๕	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่างๆ					
๖	การสื่อสาร ถ่ายทอดองค์ความรู้ / การบริการของเจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น					
๗	ที่พัก และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น					
๘	อุทยานธรณีขอนแก่น เหมาะสมเป็นอุทยานธรณีโลก					

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น (โปรดระบุ).....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โทร. ๐ ๔๓๒๓ ๖๗๙๓

อุทยานธรณีขอนแก่น **KhonKaenGeopark**

แนวทางการสัมภาษณ์

การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์“อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) (สัมภาษณ์ জন.ของรัฐ, ผู้ใหญ่บ้าน, มัคคุเทศก์ท้องถิ่น, คณะกรรมการหมู่บ้าน, জন.อุทยานฯ ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว)

๑. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

- ๑.๑ ชื่อ – สกุล (นาย, นาง, นางสาว).....อายุ.....ปี
- ๑.๒ ที่อยู่ปัจจุบันเบอร์โทรศัพท์.....
- ๑.๓ ระดับการศึกษา.....
- ๑.๔ สถานภาพ () জন. อบจ. () জন.เทศบาล () জন. อบต. () ผู้ใหญ่บ้าน () ปราชญ์ชาวบ้าน
() มัคคุเทศก์ท้องถิ่น () คณะกรรมการหมู่บ้าน () ชาวบ้าน
() ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว () জন.อุทยาน () อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ๑.๕ ความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น “อุทยานธรณีขอนแก่น(Geo Park) จังหวัดขอนแก่น อย่างไร
.....
.....
.....

๒. การมีส่วนร่วมของ อบจ. ขอนแก่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์“อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) จังหวัดขอนแก่น

๒.๑ อบจ.ขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว“อุทยานขอนแก่น” หรือไม่ อย่างไร ในเรื่องต่อไปนี้ อย่างไร เมื่อไร เช่น

(๑) การประชาสัมพันธ์ มีรูปแบบอะไรบ้าง เนื้อหาว่าอย่างไร ทำบ่อยแค่ไหน เมื่อไร

.....
.....
.....

(๒) การจัดทำมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ทำอย่างไร เป็น ชาย หรือ หญิง อายุเท่าไร มีการอบรมให้หรือไม่ หน้าที่ทำอะไร ค่าตอบแทนมีหรือไม่ ปัจจุบันมีกี่คน

.....
.....
.....

(๓) การจัดสรรงบประมาณ จัดสรรให้ปีละเท่าไร ให้มากี่ปีแล้ว งบประมาณใช้ทำอะไร ต้องเขียนโครงการขอหรือไม่ ให้เป็นตัวแทน หรือ เข้าไปดำเนินการเอง

.....
.....
.....

/มีต่อด้านหลัง.....

(๔) การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว อบจ.ร่วมอย่างไร ประชาชนมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร ใครร่วมบ้าง นำแผนไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของ อบจ.หรือไม่ ประมาณเดือนไหนที่ทำแผน ทำมานานเท่าไร

.....

.....

.....

(๕) การติดตามและประเมินผล ทำเมื่อไร (เดือนอะไร) ทำอย่างไร ติดตามประเด็นอะไรบ้าง ผลของการประเมินเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒.๒ อบต. เทศบาล ในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว“อุทยานธรณีขอนแก่น”หรือไม่ อย่างไร ได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ เมื่อไร เช่น การประชาสัมพันธ์ การจัดทำคฤศเทศท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การติดตามและประเมินผล

.....

.....

.....

๓. สภาพการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) จังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร ได้ดำเนินการท่องเที่ยวอย่างไร ทำไม มีจุดเด่นและจุดด้อยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ อบจ. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

๔.๑ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ อบจ. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรเป็นอย่างไร ทำไม เช่น

๑. การประชาสัมพันธ์.....

.....

๒. การจัดทำคฤศเทศก์ท้องถิ่น.....

.....

๓. การจัดสรรงบประมาณ.....

.....

๔. การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว.....

.....

๕. การติดตามประเมินผล.....

.....

๖. อื่น ๆ

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โทร. ๐ ๔๓๒๓ ๖๗๙๓

**การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “อุทยานธรณีขอนแก่น”
(KhonKaen Geo Park) ประจำปี พ.ศ.2564**

คณะที่ปรึกษา

1. ดร.พงษ์ศักดิ์ ตั้งวานิชกพงษ์	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. นายสิทธิกุล ภูคำวงศ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. นางประสิทธิ์ ทองแท่งไทย	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
4. นายธาดา พรหมสาขา ณ สกลนคร	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
5. นางพัฒน์นาดี วิริยปิยะ	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
6. นายวิรัตน์ นาคนชม	ผู้อำนวยการสำนักงานการช่าง รักษาราชการแทน
รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1. นายวิบูลย์ เรืองประเสริฐกุล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	ประธานกรรมการฯ
2. นายณณทัตพัชรี กันตวธีระณัต	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
3. นายวิศรุต ปู่เพ็ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
4. นายประไพ ชาญจระเข้	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
5. นางฐิติรัตน์ อัครสุริย์	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
6. นายโสภณ โพธิ์ไธ	ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
7. นายอดิเรก วัฒนาอุดมชัย	โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
8. นายวิรัตน์ นาคนชม	ผอ.สำนักงานการช่าง รก. รองปลัดฯ อบจ.ขอนแก่น	กรรมการ
9. ดร.มงคล อดิอนูวรรตน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
10. นายประยุทธ์ ชาญนวงศ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
11. นายเพชร มูลป้อม	ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ	กรรมการฯ/เลขานุการ

คณะทำงาน

1. นางสาวสุมาลี งามสิทธิ์	หัวหน้าฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล	คณะทำงาน
2. นางนวลมณี เหล่ากุนทา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ	คณะทำงาน
3. นางสาวธิดิพร จันทรมบัติ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
4. นางรุ่งฤทัย ดำรงชัย	ผู้ช่วยนักวิชาการคอมพิวเตอร์	คณะทำงาน
5. นางกรรณก คำหนูไทย	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	คณะทำงาน
6. นางสาวศิริวรรณ ตาหมื่น	พนักงานจ้างเหมาบริการ	คณะทำงาน
7. นางสาวภัสสร ประชุมพันธ์	พนักงานจ้างเหมาบริการ	คณะทำงาน

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์/โทรสาร 043-236793 www.kkpao.go.th